

LİSANSÜSTÜ TEZLERİNE GÖRE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE DRAMANIN KULLANIMI*

THE USE OF DRAMA METHOD IN SOCIAL STUDIES TEACHING ACCORDING TO GRADUATE THESES

Araştırma Makalesi

Melis Akman¹ Hilmi Demirkaya²

Makale gönderim tarihi: 08 Kasım 2021

Makale kabul tarihi : 01 Aralık 2021

Özet

Bu araştırmada Türkiye’de 2000-2017 yılları arasında sosyal bilgiler dersi öğretiminde drama yönteminin kullanılmasının etkililiği konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli kriterler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın evrenini 2000-2017 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nde sosyal bilgiler öğretiminde drama yöntemini konu alan yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olanlardan 18 yüksek lisans ve doktora tezi oluşturmaktadır. Elde edilen tezler doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak ‘eğitim araştırmaları değerlendirme ölçütleri formu’ kullanılmıştır. Araştırmada örnekleme alınan lisansüstü tezlerin tez yazım aşamalarına uygunluğu incelenmiştir. 2000-2017 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler dersi öğretiminde drama yönteminin kullanılmasının etkililiği konusundaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi ile şu sonuçlara ulaşılmıştır: Lisansüstü tezlerin araştırma başlığı boyutuna ilişkin yeterliliği kısmen yeterli düzeyde, özet boyutunun kısmen yeterli düzeyde, problem cümlesinin yeterli düzeyde, alt problemlerin yeterli düzeyde, önem boyutunun yeterli düzeyde, sayıtlar boyutunun yetersiz düzeyde, sınırlılıklar boyutunun yeterli düzeyde, tanımlar boyutunun kısmen yeterli düzeyde, desen boyutunun yeterli düzeyde, nedensel-karşılaştırmalı yöntem boyutunun yetersiz düzeyde, deneysel desen yöntem boyutunun yetersiz düzeyde, görüşme boyutunun yetersiz düzeyde, nitel yöntem boyutunun yetersiz düzeyde, evren-örneklem boyutunun yeterli düzeyde, veri toplama araçları boyutunun kısmen yeterli düzeyde, anket boyutunun yetersiz düzeyde, başarı testi boyutunun kısmen yeterli düzeyde, ölçeğin geçerliliği boyutunun kısmen yeterli düzeyde, ölçeğin güvenilirliği boyutunun yetersiz düzeyde, dilsel boyutunun kısmen yeterli düzeyde, veri çözümlemesi boyutunun kısmen yeterli düzeyde, bulgular boyutunun yeterli düzeyde, sonuç, tartışma ve öneriler boyutunun kısmen yeterli düzeyde oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, drama yöntemi, yüksek lisans tezi, doktora tezi, doküman analizi

Abstract

In this research, it is aimed to examine master and doctoral dissertations in terms of various criteria about the effectiveness of using drama method in social studies instruction in Turkey period from 2000 to 2017. The population of the study consists of master's and doctoral theses, which are the subject of drama method in social studies teaching at the National Thesis Center of Higher Education Institution between 2000-2017. The sample of the study consists of 18 master and doctorate theses, which are open to access in the National Thesis Center of the Higher Education Council. The theses were examined by document analysis method. Educational research assessment criteria form was used as data collection tool. In this study, the appropriateness of the theses in terms of thesis writing phases were examined in this study. Social studies courses in Turkey between the years 2000-2017 with the evaluation of graduate thesis on the effectiveness of the use of teaching methods in the drama was reached the following conclusions: The ability of the theses to have a sufficient level of adequacy on the title of the research, the partial dimension of the summary dimension, the sufficient level of the problem sentence, the sufficient level of the sub-problems, the sufficient size of the importance dimension, the sufficient size of the supposition dimension, the sufficient size of the limitations dimension, inadequate level of the dimension of the experimental design method, insufficient level of interview size, insufficient level of qualitative method dimension, insufficient level of universe-sample size, a sufficient level of dimension of data collection tools,

*Bu çalışma birinci yazarın 2018 yılında Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne sunduğu “Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Drama Yöntemi Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının Analizi” adlı Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

1 Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, melisa-AKMAN@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3185-5533

2 Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, hdemirkaya@akdeniz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4456-580X

insufficient level of survey size the size of the test is partially sufficient, the scale of validity of the scale is partially sufficient, the reliability dimension of the scale is insufficient, the linguistic dimension is partially sufficient, and the results, discussions and recommendations were partially sufficient.

Keywords: Social studies, drama method, master thesis, doctoral dissertation, document analysis

GİRİŞ

Eğitimciler ve araştırmalar sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin akademik başarılarını artırmak için uzun zamandan beri çeşitli öğretim yöntemlerinin etkisini tartışmaktadırlar (Anderson, 2017). Öğrenci tutumları üzerine yapılan çalışmalar, sosyal bilgiler derslerinde öğrenci ilgisinin son derece düşük olduğuna yönelik sonuçlara ulaşmaktadırlar. Öğrenciler arasındaki yaygın şikayetler sosyal bilgiler derslerinin sıkıcı olduğuna yönelik olup, günlük yaşamla ilişkisinin kurulmadığı, özellikle gelecek hayatlarındaki kariyer planları açısından kullanışlı olmadığı, tekrara dayandığı ve kısaca sıkıcı olduğu üzerinedir (Shug, Todd ve Beery, 1982). Öğrenciler sosyal bilgiler derslerinde faydalı becerileri öğrenmiş olsalar dahi nadiren sosyal bilgiler derslerine ilgi duyabilmektedirler (Chiodo, 2004).

Shaughnessy ve Halodyna (1985) öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ilişkin alanyazını inceledikten sonra, ABD’de tüm eğitim kademelerindeki öğrencilerin büyük bir kısmı sosyal bilgiler dersini öğretim programındaki en ilgisiz ders olduğunu ve en az ilgi çeken derslerinden birisi olarak gördüklerini öne sürmüşlerdir. Russel ve Waters (2010) çağdaş sosyal bilgiler sınıfları içinde bu tutumlarla pasif öğrenme hakimiyeti (ders anlatma, çalışma kağıdı ve diğer işlerle meşgul olma ve ezberletme) ile doğrudan bağlantılı olduğunu iddia etmiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi araştırmaları bulgularına göre, drama temelli pedagojik tekniklerin öğrencileri aktif bir şekilde materyallerle meşgul etmek ve sürdürmelerine yardımcı olan konuların öğretiminde etkili olabileceği vurgulanmaktadır. Dramaya dayalı stratejiler öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesinde özellikle etkili olabilir (Rose, Parks, Androes ve McMahon, 2000). Böyle becerileri güçlendirerek drama yöntemi sosyal bilgilerde öğrenci başarısını desteklemeye yardım eder. Anlatıma dayalı öğretim stratejileri öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinin içeriğini anlamayı etkili bir şekilde angaje olduklarını ve geliştirdiklerini göstermektedir (Downey ve Levstik, 1991). Drama bir tarihsel anlatım tarzı olarak işlev görür ve özellikle öğrencilere ulaşmada etkilidir (Jackson ve Leahy, 2005). Dramaya dayalı yöntemlerde çok kültürlü eğitim uygulamaları, disiplinler arası öğrenme ve sosyal adalet sorunları araştırmalarına uyumlaştırarak sosyal bilgiler dersi öğretim programını tamamlamaktadır (Lement ve Dunakin, 2005).

Morris (2001) sosyal bilgiler derslerinde drama kullanımının hem öğrenci katılımını hem de performanslarını artırdığını iddia etmektedir. Çocuklar derslere aktif bir şekilde katıldıkları durumlarda içerisinde yaşadıkları çevreyi gözlemlene, araştırma ve keşfetme fırsatlarına sahip olmaktadır. Böylece çocukların edindikleri bilgilerin yaşantıya transferinde drama yönteminin etkisi önemlidir. Soyut kavramların çok kullanıldığı sosyal bilgiler derslerinde öğrenci başarısı ve ilgisini artırmada drama yöntemine yer verilmesi anlamlıdır. Bu yolla öğrenciler toplumsal yaşamda yaşanan olayları drama yoluyla yaparak yaşayarak öğrenme fırsatlarına kavuşurlar (Çelikkaya, 2014).

Bu çalışma sosyal bilgiler dersinde drama yöntemi kullanımına ilişkin lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Alanyazın taraması yapıldığında bu çalışmayı önceki çalışmalardan (Günaydın, 2008; Malbeği, 2011; Bingöl, 2015; Oğuz ve Beldağ, 2015; Kurt, 2018; Öztürk ve Sarı, 2018; Akdeniz, 2019; Arısoy, 2019; Koç ve Geçit, 2021) farklılaştıran temel özellik Türkiye’de sosyal bilgiler derslerinde drama kullanımını içeren çalışmaların belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilerek ortaya konulmasıdır.

1.2. Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler dersinin öğretimi alanında drama yöntemi konulu lisansüstü tez çalışmalarının analiz boyutları ne düzeydedir?

1.3. Alt Problemler

Sosyal bilimlerde yaratıcı drama alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının;

- 1.Kavramsal açıdan boyutları ne düzeydedir?
- 2.Araştırmaların yöntem açısından boyutları ne düzeydedir?
- 3.Evren ve Örneklem açısından boyutları ne düzeydedir?
- 4.Araştırma verilerinin toplanması ve verilerin analizi açısından boyutları ne düzeydedir?
- 5.Araştırmaların bulguları açısından boyutları ne düzeydedir?
- 6.Araştırmaların sonuç, tartışma ve öneriler bölümleri açısından boyutları ne düzeydedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma desenleri, araştırma deseni içerisindeki işlemlere özel bir yön gösteren, nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları alanındaki araştırma çeşitleridir. Araştırma desenlerini araştırma stratejileri olarak nitelendirenler de olmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2011). Nitel araştırmanın geçmiş kökeni antropoloji, sosyoloji, beşeri bilimler ve değerlendirmeye dayanmaktadır. Günümüzde özel nitel araştırma yaklaşımlarında kullanılan farklı araştırma türleri ve işlem yolları daha önceki çeşitli kaynaklarda özetlenmiştir. Mesela, Clandinin ve Connelly (2000) anlatı araştırmacılarının ne yaptıklarını ortaya koymuştur. Moustakas (1994) fenomenolojik yöntemin felsefesi ve Strauss ve Corbin (1990, 1998) kuram oluşturmanın işlem basamaklarını stratejilerini, değişik biçimlerini ve etnografik işlem basamaklarını özetlemiş, Stake (1995) ve Yin (2009, 2012) ise durum çalışmasındaki aşamalarla ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Nitel çalışma yürütmek için katılımcı eylem araştırması (Kemmis & McTaggart, 2000), söylem analizi (Cheek, 2004) ve burada ifade edilmeyen diğer yaklaşımlar da kullanılabilir (Bütün, 2014). Bu araştırma sosyal bilgiler öğretimi alanında drama yöntemi konulu lisansüstü tez çalışmalarının analizi yapıldığı için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni ile yürütülmüştür.

Örneklem / Çalışma grubu

Çalışmanın evrenini Yüksek Öğretim Kurulu'nda 2000-2017 yılları arasındaki sosyal bilgiler öğretiminde drama yöntemini konu alan yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemine Yüksek Öğretim Kurulu'nun tez arşivinden erişime açık olanlardan 18 yüksek lisans ve doktora tezi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi; çalışılacak olan araştırma ile ilgili mevcut bulunan kayıt ve belgeleri toplayıp belirlenmiş kural veya sisteme göre kodlayıp inceleme işlemine verilen tanımdır. Doküman analizi aşamasında, bir araştırmacı öncelikle hedefine yönelik mevcut kaynakları bulur, her bir kaynağı dikkatlice inceler, gerekli bilgileri not alır ve aldığı notlardan yola çıkarak bazı değerlendirme faaliyetleri yapar. Bu aşamada en önemli konu araştırmacının kaynaklardaki bilgileri, kaynaktan anlatılmak istenen anlamda anlaması ve bu doğrultuda kullanmasıdır (Çepni, 2009). Eğitim bilimleri alanında yapılan doktora tezlerinin metodolojik özelliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş, gözlenen nitelik hakkında 0 ile 10 puan arasında değerlendirme yapmayı mümkün kılan toplam 150 maddeden oluşmaktadır. Formun yapı geçerliğinin belirlenmesi için gerekli olan Kaiser Meyer Olkin=.887 ve Bartlett analizi [$p<.01$] olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçtan hareketle Varimax dik döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizi sonrasında ölçeğin yirmi dört faktörden

oluşturduğu saptanmıştır. Maddelerin faktör yükleri 0.32 ve 0.76 arasında değişmektedir. Formun alt faktördeki açıklanan varyans yüzdesi 58.93'dür. Formun iç tutarlılık düzeyi Cronbach Alpha değeri 0.634–0.952 arasında, test-yeniden-test güvenilirlik katsayıları ise .51 ile .92 arasında bulunmuştur (Karadağ, 2009).

Verilerin Analizi

Verileri elde etmek için kullanılan eğitim bilimleri değerlendirme ölçütleri formu verilerinin analizi SPSS paket programında analiz edilmiş ve bu veriler çerçevesinde yorumlanmıştır. Durum çalışmaları, özellikle değerlendirme aşamaları gibi birçok alanda kullanılan, araştırmacının bir durumu, sıklıkla da bir programı, olayı, davranışı, süreci ya da bir veya daha fazla insanı derinlemesine analiz ettiği bir araştırma desendir. Durumlar zaman ve davranışlarla sınırlı olup, araştırmacılar uzun bir zaman süresince farklı veri toplama yöntemleri kullanarak detaylı bilgi toplarlar (Stake, 1995; Yin, 2012). Araştırmada bulgular, Karadağ (2009) tarafından hazırlanmış olan eğitim araştırmaları ölçeği kullanılarak tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Lisansüstü Tezlerin Araştırma Başlığı Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırma kapsamında incelenen 18 lisansüstü tez çalışmasındaki her bir araştırma başlığına ilişkin yeterlik düzeyini ölçen dört maddeye verilen puanların aritmetik ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) ve standart hata (Shx) değerleri hesaplanarak saptanmıştır. Araştırma başlığı boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 7.72 ile 8.38 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Gereksiz terim ya da deyimlerden kaçınılması' ($\bar{X}=7.71$, SS=3.23) olan 3. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Başlığın amacı yansıtması' ($\bar{X}=8.38$, SS=2.61) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 1. Lisansüstü tezlerin araştırma başlığı alt boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Başlık amacı yansıtıyor mu?	18	8.38	2.61	.61
2. Değişkenler ya da değişken kategorileri belirtilmiş mi?	18	7.77	3.24	.76
3. Gereksiz terim ya da deyimlerden kaçınılmış mı?	18	7.72	3.23	.76
4. Yeterince kısa mı?	18	7.88	3.19	.75
TOPLAM	18	7.93	3.06	.72

Her yazının yazıldığı dilde, Türkçe ve İngilizce başlığı bulunmalıdır. Yazının içeriğini kısa, açık ve yeterli ölçüde yansıtacak nitelikte olmalı, büyük harflerle ve koyu yazılmalı, on beş kelimeyi geçmemelidir (APA,2006).

Lisansüstü Tezlerin Özet Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların özet boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 0.00 ile 10.00 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Araştırmaların özet bölümünde önerilere yer verilmesi' ($\bar{X}=0.00$, SS=.00) olan 7. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Amacın ifade edilmesi' ($\bar{X}=10.0$, SS=.00) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 2. Lisansüstü tezlerin özet boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Amaç ifade edilmiş mi?	18	10.0	.00	.00
2. Katılımcılar belirtilmiş mi?	18	8.38	3.38	.79
3. Araştırma yöntemi belirtilmiş mi?	18	9.77	.54	.12
4. Veri toplama araçları belirtilmiş mi?	18	9.83	.51	.12
5. Bulgular ayrıntıya girilmeden belirtilmiş mi?	18	7.72	2.76	.65

6. Yorumlar özetlenmiş mi?	18	4.27	4.14	.97
7. Önerilere yer verilmiş mi?	18	.00	.00	.00
TOPLAM	18	7.13	1.61	.37

Türkçe özet araştırmanın amacını, kapsamını ve sonuçlarını yansıtmalıdır. Özet en az yüz, en fazla iki yüz kelime uzunlukta olmalı, özeti bir satır altına en az üç, en fazla sekiz kelimeden oluşan Türkçe anahtar kelimeler içermemelidir. Ayrıca özeti, başlığın ve anahtar kelimelerin İngilizceleri de bulunmalıdır. Yabancı dilde yazılan makalelerde de Türkçe, İngilizce ve yazılan dilde başlık, özet ve anahtar kelimeler yer verilmelidir. Yabancı dildeki özetlerde dil yanlışları olmamasına özen gösterilmelidir (APA, 2006).

Özette yer alması gereken ana bileşenler vardır. Özeti içeriği rapora, literatür taramasına, teori odaklı bir makaleye ve metodolojik bir makaleye göre değişmektedir. Aşağıda deneysel bir makale için araştırma taslağında yer alan bir özete yer verilmiştir. Birçok önemli bileşen, özeti bir parçasıdır ve bu bileşenler, araştırma taslağının nicel, nitel veya karma yöntemler olup olmadığına bakılmaksızın aynı olacaktır. Üstelik, bu bileşenlerin sunulduğu sıralamadaki gibi kullanılması önerilmektedir (Erdoğan, 2014, s.107-120).

“Araştırma için ihtiyaca yol açan konu ya da sorun ile başlayınız. Bu sorun, daha fazla literatür ihtiyacı ile ilgili olabilir, fakat örneğin AIDS’in yayılması, erken yaşta gebelik, üniversite öğrencilerinin okulu bırakması veya bazı mesleklerde kadın iş gücü eksikliği gibi ele alınması gereken gerçek hayattaki sorunlara odaklanılabilir. Bunların hepsi ele alınması gereken gerçek yaşam sorunlarıdır. Problem, literatürde bir boşluğu, bir konuyu derinleştirmek için bir eksikliği gösterebilir. “Problem” hakkında bir ya da iki alıntı referans eklemek için çok kısadır.” “Çalışmanın amacını belirtiniz. Amaç kelimesini kullanınız ve araştırılan merkezi fenomen, çalışılacak örneklem ve araştırmanın gerçekleşeceği alan hakkında bilgi veriniz.” “Daha sonraki aşama, bu amacı ele almak için hangi verilerin toplanacağıdır. Veri çeşidini, katılımcıları ve nerede veri toplanacağını belirtebilirsiniz.” “Bundan sonra, (büyük olasılıkla) çalışmada ortaya çıkacak temalar veya istatistiksel sonuçları belirtiniz. Bir projenin planlamasının erken aşamalarında, çalışmada hangi temaların ortaya çıkabileceğini bilemezsiniz, böyle bir durumda onların ne olabileceğini tahmin etmeniz gerekebilir. Dört beş tema veya birincil istatistiksel sonuçları olasılıklar olarak gösteriniz.” “Çalışmanın pratik sonuçlarından bahsederek özeti bitiriniz. Projeden kimlerin yararlanacağı ve neden yararlanacağını gösteren özel hedef kitlelerini belirtiniz (Erdoğan, 2014, s.107-120).”

Lisansüstü Tezlerin Amaç (Problem cümlesi) Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların amaç (problem cümlesi) boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 7.94 ile 9.83 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının ‘Amaç/problem ifadesinde yer alan değişkenlerin literatürde tanımlanmış olması’ ($\bar{X}=7.94$, $SS=2.18$) olan 3. Madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise ‘Amaç/problem cümlesinin araştırılabilir nitelikte olması’ ($\bar{X}=9.83$, $SS=.38$) olan 1. Madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 3. Lisansüstü tezlerin amaç (problem cümlesi) alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Amaç/problem araştırılabilir nitelikte mi?	18	9.83	.38	.09
2. Amaç/problem ifadesi değişkenleri belirtiyor mu?	18	9.16	.78	.18
3. Amaç/problem ifadesinde yer alan değişken...	18	7.94	2.18	.51
4. Amaca/probleme temel oluşturan bilgiler...	18	8.55	2.06	.48
5. Amaç/problem alt amaçları kapsamı	18	8.83	2.43	.57
TOPLAM	18	8.86	1.56	.36

Araştırma problemi; bir çalışma ihtiyacına yol açan bir problem ya da konudur. Bir araştırma probleminin çıkış noktası, birçok olası sebepten olabilir. Mesela, araştırmacıların özel yaşamlarında veya işyerlerinde yaşadıkları deneyimlerde ortaya çıkmış olabilir. Literatürde yer alan ayrıntılı bir tartışmadan gelmiş de olabilir. Literatürde ele alınması gereken bir boşluk, çözülmesi gereken

alternatif görüşler veya incelenmesi gereken bir alan da olabilir. Ayrıca, araştırma problemi hükümet politikası tartışmalarından veya üst düzey yöneticiler arasından da gelişebilir. Araştırma problemlerinin kaynakları genellikle birden fazladır. Bir çalışmanın altında yatan problemin belirlenmesi ve ortaya çıkarılması kolay değildir. Problem kapalı olduğu zaman, bir araştırmanın diğer tüm özelliklerini, özellikle de araştırmanın önemini anlamak zordur. Ayrıca, araştırma problemi genellikle araştırmacının problemi anlamak veya açıklamak için cevaplamak istediği araştırma soruları ile karıştırılmaktadır. Bu karmaşıklığa ek olarak giriş bölümleri, okuyucuları daha fazla okumaya ve çalışmanın önemini görmeye teşvik etmenin ağırlığını da taşımaktadır (Erdoğan, 2014).

Uygulamalı sosyal bilim araştırmalarında; problemler, konulardan, zorluklardan ve gerçek hayattaki mevcut uygulamalardan ortaya çıkar. Bir çalışmada, araştırmacı 'bu çalışma için ihtiyaç nedir?' veya 'bu çalışmayı yapma ihtiyacını hangi problem etkiledi?' sorusunu sorduğunda, araştırma problemi, daha anlaşılır olmaya başlar. Bir araştırma taslağında araştırma problemini içeren ilk paragrafları tasarlarken, aşağıda ifade edilen araştırma ipuçlarını akılda bulundurunuz:

- 1) Okuyucuların ilgisini uyandıracak aynı zamanda geniş bir kitlenin ilgisini çekebilecek bir açılış cümlesi yazınız.
- 2) Genel bir kural olarak; uzun alıntılar okuyucuların görmesini istediğiniz anahtar kavramaları fark etmelerini zorlaştıracığı için, ilk cümlelerde özellikle uzun alıntılar kullanmaktan kaçınınız, uzun alıntılar, yorumlanması için birçok olasılık ortaya çıkarır ve böylece belirsiz başlangıçlar oluştururlar. Ancak, bazı nitel çalışmalarda görüldüğü gibi alıntılar okuyucunun ilgisini çekebilir.
- 3) Deyimler veya basmakalıp ifadelerden uzak durunuz.
- 4) Etki için sayısal bilgileri dikkate alınız.
- 5) Çalışmayı yönlendiren araştırma problemini (ikilem, sorun vb.) açıkça belirtiniz. Kendinize sorunuz, "Araştırma probleminde belirtmek istediğiniz belirli bir cümle (veya cümleler) var mıdır?"
- 6) Problemin çalışılması ihtiyacını doğrulayan çok sayıda referanslar göstererek problemin neden önemli olduğunu belirtiniz.
- 7) Problemin, çalışmanın araştırma yaklaşımı ile tutarlı olduğundan emin olunuz.
- 8) Araştırma taslağında sadece bir problemin mi yoksa araştırma ihtiyacını yönlendiren birçok problemin mi olup olmadığını göz önünde bulundurunuz ve yazınız. Çoğu zaman, birden fazla araştırma problemi, araştırma çalışmalarında ele alınmaktadır (Erdoğan, 2014).

Lisansüstü Tezlerin Alt Amaç (Alt Problemler) Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların alt amaç (alt problemler) boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin 8.50 ile 8.77 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Her bir alt amaç, konunun bir boyutunu ele alması' ($\bar{X}=8.50$, $SS=3.16$) olan 2. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Alt amaçların ölçülebilir nitelikte olması' ($\bar{X}=8.77$, $SS=3.20$) olan 3. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 4. Lisansüstü tezlerin alt amaç (problem cümlesi) alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Her bir alt amaç, amaçla ilişkili mi?	18	8.66	3.18	.74
2. Her bir alt amaç, konunun bir boyutunu ele alması.	18	8.50	3.16	.74
3. Alt amaçlar ölçülebilir nitelikte mi?	18	8.77	3.20	.75
TOPLAM	18	8.64	3.18	.74

Alt amacın, doğru veya yanlış olması, gerçekleşip gerçekleşmemesi önemli değildir. Fakat beklentileri cevaplayacak şekilde ifade edilmesi gereklidir (Babbie, 1997'den Akt.: Karadağ, 2009). Araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, neden-sonuç ilişkilerinin ortaya konulması, neden,

niçin, nasıl soruları içeren alt amaçların ifadelendirilmesi için doğru değişken veya değişkenlerin tanımlanması ve hangi ölçümleri içeren verilerle denetlenebileceği doğru olarak ortaya konmalıdır (Özdamar, 2003, s.60'den Akt.: Karadağ, 2009).

Genel ve alt amaç ifadeleri veya sorular arasındaki ayırım çok önemlidir. Genel araştırma amacı düşüncelerimi yönlendiren, araştırmanın tasarlanmasında büyük önem taşırlar, fakat yanıtlanabilecek düzeyde açık değildirler. İdeal olarak araştırmanın alt amaçları, genel amacından sonra gelir. Bunlar görgül işlemleri yönlendirirler ve araştırmada asıl olarak yanıtlan sorulardır (Punch, 2005, s.34'den Akt.: Karadağ, 2009).

Lisansüstü Tezlerin Önem Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların önem boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin 7.72 ile 10.0 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Araştırmanın kuramsal ve uygulamalı olarak alana katkısının belirtilmesi' ($\bar{X}=7.72$, $SS=2.69$) olan 2. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlik puanının ise 'Araştırmada önem bölümüne yer verilmesi' ($\bar{X}=10.0$, $SS=.00$) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 5. Lisansüstü önem boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Araştırmada önem bölümüne yer verilmiş mi?	18	10.0	.00	.00
2. Araştırmanın kuramsal ve uygulamalı olarak alana...	18	7.72	2.69	.63
3. Araştırmanın önemi, araştırma amacı ile ilişkili mi?	18	9.61	.60	.14
4. Önem bölümünde objektif olduğu kadar öznel...	18	9.22	.80	.19
TOPLAM	18	9.13	1.02	.24

Araştırmanın önemi, bir tür araştırmacının kendi amacının ortaya konmasıdır. Araştırmanın amacı ile araştırmacının amacı ayrı ayrı şeylerdir: birincisi, toplanacak verileri; ikincisi, verilerin hangi amaçlarla toplandığını anlatır. Toplanan veriler kendi başlarına, her hangi bir sorunu çözemez. Sorunun çözümü, toplanan verilerin nasıl kullanılacağına bağlıdır. Araştırmacının toplanan verileri nasıl kullanacağını ifadesi ise, araştırmanın önemidir (Karasar, 2009).

Lisansüstü Tezlerin Sayıltılar Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların sayıltılar boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin .83 ile 7.88 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Sayıltı olarak belirtilmediği halde [gizli] kullanılan sayıltı olması' ($\bar{X}=.83$, $SS=2.17$) olan 4. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlik puanının ise 'Sayıltıların araştırmanın alt amaçları ile tutarlı olması' ($\bar{X}=7.88$, $SS=3.67$) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 6. Lisansüstü tezlerin sayıltılar boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Sayıltılar, araştırma alt amaçları ile tutarlı mı?	18	7.88	3.67	.86
2. Sayıltı olarak ifade edilen hususlar sınırlılık mı?	18	7.72	3.67	.86
3. Sayıltı olmaması gereken önermeler var mı?	18	1.27	3.06	.72
4. Sayıltı olarak belirtilmediği halde [gizli] kullanılan...	18	.83	2.17	.51
TOPLAM	18	4.42	3.14	.73

"Bir araştırma sürecinde araştırmacının çeşitli nedenlerden dolayı kontrol altına alamadığı fakat araştırmasının etkilenmemesi için doğru olarak kabul ettiği yargılardır. Kısacası, araştırma süresince denenme olanağına sahip olmayan ve doğru olarak kabul edilen yargılara sayıltı denir. Bununla birlikte araştırmacının yapabileceği hiçbir şey sayıltı olarak kabul edilmemelidir. Bir araştırmada

varsayım sayısını mümkün oldukça minimuma düşürmeliyiz. Bir araştırmacının amacına ulaşması ile varsayımların doğru çıkması veya isabetli olması arasında pozitif bir ilişki vardır (Çepni, 2009, s.259)."

Lisansüstü Tezlerin Sınırlılıklar Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların sınırlılıklar boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 9.66 ile 9.72 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Sınırlılıkların, araştırılabilir nitelikte olması' ($\bar{X}=9.66$, $SS=.84$) olan 1. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Sınırlılıkların araştırmanın amaçlarını etkileme durumu' ($\bar{X}=9.72$, $SS=.75$) olan 2. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 7. Lisansüstü tezlerin sınırlılıklar boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Sınırlılıklar, araştırılabilir nitelikte mi?	18	9.66	.84	.19
2. Sınırlılıklar, araştırmanın amaçlarını...	18	9.72	.75	.17
TOPLAM	18	9.69	.79	.18

Sınırlılıklar, araştırmacının kendi bilgi, beceri ve olanaklarından gelebileceği gibi, problem alanı, araştırma amaçları, yöntem ve öteki pratik zorunluluklardan da kaynaklanabilir. Araştırma bulguları, verilen sınırlılıklar içinde geçerlidir. Bu nedenle, varolan sınırlılıkların belirlenmesi gerekir. Araştırmalarda, belirlenemeyen sınırlılıklarda olabilir. Bütün bunlara karşı duyarlı olmak ve yorumlarda dikkate almak gerekir (Karasar, 2009).

Lisansüstü Tezlerin Tanımlar Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların tanımlar boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 6.22 ile 7.00 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Tanımlar araştırmayı sınırlamakta mıdır?' ($\bar{X}=6.22$, $SS=4.06$) olan 2. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Tanımların araştırmanın teorisi ile uyumlu olması' ($\bar{X}=7.00$, $SS=4.14$) olan 1. Madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 8. Lisansüstü tezlerin tanımlar boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Tanımlar araştırmanın teorisi ile uyumlu mu?	18	7.00	4.14	.97
2. Tanımlar araştırmayı sınırlamakta mıdır?	18	6.22	4.06	.95
3. Tanımlarda kullanılan kaynaklar akredite mi?	18	6.61	3.66	.86
TOPLAM	18	6.61	3.95	.92

Lisansüstü Tezlerin Model (Desen) Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların model (desen) boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 6.72 ile 9.83 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Kullanılan modelin/desenin[lerin] seçim nedeninin açıklanmış olması' ($\bar{X}=6.72$, $SS=3.84$) olan 2. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Kullanılan model/desen[ler] isimlendirilmesi' ($\bar{X}=9.83$, $SS=.38$) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 9. Lisansüstü tezlerin model boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	X	SS	Shx
1. Kullanılan model/desen[ler] nedir?	18	9.83	.38	.09
2. Kullanılan modelin/desenin[lerin] seçim nedeni...	18	6.72	3.84	.90
3. Kullanılan model/desen[ler] araştırma temel...	18	9.55	1.19	.28
4. Bu model/desen[ler] bu problemin çözümü için...	18	9.72	.57	.13
TOPLAM	18	8.95	1.49	.35

Araştırmacı çalışmasını yürütmek için yalnızca nicel, nitel ya da karma yöntem çalışmaları arasında bir seçim yapmaz, aynı zamanda bu üç seçenek içerisindeki bir araştırma çeşidi üzerinde karar kılar. Araştırma desenleri, bir araştırma deseni içerisindeki işlemlere özel bir yön tayin eden, nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları kapsamındaki araştırma çeşitleridir. Araştırma desenlerini araştırma stratejileri olarak nitelendirenler de bulunmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2011). Gelişen bilgisayar teknolojisi ile veri analizi ve karmaşık modellerin çözülmesi ve bireylerin sosyal bilim araştırmalarını yürütmede yeni işlemler önermelerinin sonucu olarak, araştırmacıların kullanabilecekleri desenler yıllar geçtikçe artmıştır (Bütün, 2014)."

Model, bir sistemin temsilcisidir. Modeller, temsil ettikleri sisteme oranla, daha yalın olurlar. Model, "ideal" bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca "önemli" görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir (Karasar, 2009).

Nicel Desenler; 19.yüzyılın sonları ve 20.yüzyıl boyunca, nicel çalışmalarla ilgili araştırma stratejileri postpozitivist dünya görüşünden etkilenmiş ve temelde psikoloji biliminden kaynağını almıştır. Bu stratejiler gerçek-deneyleri ve daha esnek olan yarı-deneyleri içermektedir (bkz. bu konudaki orijinal bir bilimsel inceleme için, Campbell & Stanley, 1963). Bunlara ilaveten diğer bir deneysel desen ise, belirli bir zaman içerisinde tek bir kişiyle ya da birkaç bireyle deneysel işlemin yürütüldüğü uygulamalı davranış analizi ya da tek-denekli deneysel desendir (Cooper, Heron & Heward, 2007; Neuman & McCormick, 1995). Deneysel olmayan bir nicel araştırma türü ise, araştırmacının iki ya da daha fazla grubu, henüz ortaya çıkmış bir sebep (ya da bağımsız değişken) açısından karşılaştırdığı nedensel-karşılaştırma araştırmasıdır. Bir diğer deneysel olmayan araştırma şekli ise araştırmacının iki veya daha fazla değişken ya da bazı puan grupları arasındaki ilişkiyi ölçmek ve tanımlamak için ilişkiyel istatistik kullandığı korelasyon desendir (Creswell, 2012). Bu desenlerde değişkenler arasındaki karmaşık ilişkiler yapısal eşitleme modeli, hiyerarşik doğrusal model ve lojistik regresyon teknikleri yardımıyla daha da detaylandırılmaktadır. Yakın zamanlarda, birçok değişken ve müdahalenin yer aldığı karmaşık deneylerde nicel stratejilere dâhil olmuştur (örn. faktöryel desenler ve tekrarlı ölçüm desenleri) (Bütün, 2014).

Nitel Desenler; 1990'larda ve 21. Yüzyıla girerken nitel araştırmalardaki yaklaşımların sayısında artış olmuş ve yaklaşım türleri daha belirgin hale gelmiştir. Nitel araştırmanın tarihsel kökeni antropoloji, sosyoloji, beşeri bilimler ve değerlendirmeye dayanmaktadır. Günümüzde özel nitel araştırma yaklaşımlarında kullanılan değişik araştırma türleri ve işlem yolları daha önceki çeşitli kitaplarda özetlenmiştir. Örneğin, Clandinin ve Connelly (2000) anlatı araştırmacılarının ne yaptıklarını resmetmiştir. Moustakas (1994) fenomenolojik yöntemin felsefesi ve Strauss ve Corbin (1990, 1998) kuram oluşturmanın işlem basamaklarını stratejilerini, farklı biçimlerini ve etnografik işlem basamaklarını özetlemiştir, Stake (1995) ve Yin ((2009, 2012) ise durum çalışmasındaki süreçlerle ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Nitel çalışma yürütmek için katılımcı eylem araştırması (Kemmis & McTaggart, 2000), söylem analizi (Cheek, 2004) ve burada ifade edilmeyen diğer yaklaşımlar da kullanılabilir (Bütün, M. (2014).

Anlatı Araştırması, araştırmacının bireylerin hayatlarını incelediği ve birey ya da bireylerden kendi yaşamları hakkında öyküleri talep ettiği insan bilimlerinde bir inceleme desendir (Riessman, 2008). İnsanlardan elde edilen bu bilgiler, genellikle araştırmacı tarafından bir anlatı kronolojisi içerisinde tekrar hikâyelenir ya da anlatılır. Çalışma sonucundaki ortaya çıkan anlatı, katılımcının ve araştırmacının kendi yaşamlarıyla alakalı görüşlerinin bütünleştirildiği ortak bir anlatıdır (Clandinin & Connelly, 2000; Bütün, 2014).

Fenomenolojik araştırma, araştırmacının katılımcılar tarafından tanımlanmış şekliyle bir fenomenle ilgili bireylerin yaşanan deneyimleri betimlediği, kaynağını felsefe ve psikolojiden alan bir araştırma desendir. Bu betimlemeler, söz konusu fenomen ile ilgili çeşitli deneyimlere sahip bireylerin deneyimlerinin özüne ulaşılması ile sonuçlanır. Bu desen sağlam felsefi temellere sahiptir ve genellikle mülakatlar yapmayı gerektirmektedir (Giorgi, 2009; Moustakas, 1994; Bütün, 2014).

Kuram oluşturma, katılımcıların bakış açıları içerisinde temellenmiş, bir süreç, davranış ya da etkileşimle ilgili soyut genel bir kuramı araştırmacının bulup ortaya çıkardığı, sosyoloji kaynaklı bir araştırma desenidir. Bu aşama çoklu veri toplama basamaklarının kullanılmasını ve bilgi kategorilerinin ilişkilendirilme ve geliştirilmesini kapsamaktadır (Charmaz, 2006; Corbin & Strauss, 2007; Bütün, 2014).

Karma yöntemler

Bir çalışmada nitel ve nicel araştırmaların ve bunların verilerinin birleştirilmesini veya bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Nicel veri anketler veya psikolojik testlerde olduğu gibi genellikle kapalı uçlu cevapları kapsarken, nitel veri önceden belirlenmiş cevapların olmadığı açık uçlu bir yapıdadır. Araştırmaların büyük kısmının 80'lerin ortalarından sonlarına kadar yapıldığı karma yöntem yaklaşımı nispeten yeni bir alandır. Buna karşın kökenleri daha geçmişe dayanmaktadır. 1959'da Campbell ve Fisk, psikolojik özellikler üzerinde çalışırken yöntemleri sadece nicel ölçümlere dayalı olmasına rağmen çoklu yöntemler kullanmışlardır. Bu çalışma, geleneksel anketlerin yanında gözlem ve mülakat (nitel veri) gibi çoklu veri toplama şekillerini kullanmaları yönünde başkalarına da örnek etmiştir (Sieber, 1973). Karma yöntem olarak da nitelendirilen çoklu yöntemlerin önemi ile ilgili başlangıçtaki görüşler, bütün yöntemlerin ön yargı ve eksiklikler içerdiği, nicel ve nitel verilerin birleşimiyle her bir veri grubunun eksikliklerinin giderilebileceği fikrine dayandırılmıştır (Bütün, 2014).

Lisansüstü Tezlerin Nedensel-Karşılaştırmalı Yöntem Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların nedensel-karşılaştırmalı yöntem boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin .52 ile 5.70 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Ara değişkenler kontrol altına alınmış mı' ($\bar{X}=5.2$, $SS=1.94$) olan 5. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Araştırmanın nasıl uygulandığı konusunda bilgi verilmiş mi' ($\bar{X}=5.70$, $SS=3.99$) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 10. Lisansüstü tezlerin nedensel-karşılaştırmalı yöntem boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Bağımsız değişken açıklanmış mı?	17	3.11	4.12	.99
2. Bağımlı değişken[ler] ve nasıl değerlendirildiği..	17	4.35	4.15	1.00
3. Bağımlı değişkeni[leri] etkileme olasılığı olan diğer..	17	1.05	2.46	.59
4. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ara değişken..	17	.58	2.18	.52
5. Ara değişkenler kontrol altına alınmış mı?	17	.52	1.94	.47
6. Diğer değişkenler açısından grupları eşitlemek için..	17	.58	2.42	.58
7. Neden-sonuç ilişkileri kurulurken gereken uyarılar..	17	.70	1.96	.47
8. Araştırmanın nasıl uygulandığı konusunda bilgi..	17	5.70	3.99	.96
TOPLAM	17	2.07	2.90	.69

Lisansüstü Tezlerin Deneysel Yöntem Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların deneysel yöntem boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin .52 ile 9.82 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 7. 8. ve 9. Maddeler ($\bar{X}=5.2$, $SS=2.18$), en yüksek yeterlilik puanının 'Uygun bir deneysel tasarım seçilmiş mi' ($\bar{X}=9.82$, $SS=.72$) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 11. Lisansüstü tezlerin deneysel desen yöntem boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Uygun bir deneysel tasarım seçilmiş mi?	17	9.82	.72	.17
2. Seçilen deneysel tasarımın gerekçeleri tartışılmış mı?	17	4.88	4.09	.99
3. Grupların nasıl belirlendiği açıklanmış mı?	17	8.05	3.09	.74
4. Bağımlı değişken[ler] ve nasıl ölçüldüğü açıklanmış..	17	5.23	3.71	.90

5. Bağımsız değişken[ler] ve nasıl ölçüldüğü açıklanması...	17	4.94	3.76	.91
6. Bağımlı değişkeni[leri] etkileme olasılığı olan diğer...	17	.70	2.20	.53
7. Diğer değişkenler açısından grupları eşitlemek için...	17	.52	2.18	.52
8. İç geçerliğe yönelik tehditler tartışılmış mı?	17	.52	2.18	.52
9. Dış geçerliğe yönelik tehditler tartışılmış mı?	17	.52	2.18	.52
10. Etik kurul izni alınmış mı?	17	.58	2.42	.58
11. Etik kurul izni alınmamış ise gerekçeleri rapor...	17	10.0	--	--
TOPLAM	17	4.16	2.41	.58

Lisansüstü Tezlerin Görüşme Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların görüşme boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin .00 ile 6.00 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının Görüşmecilerin özellikleri ve eğitim biçimleri açıklanmış mı ($\bar{X} = .00$, $SS = .00$) olan 3. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 4. ve 5. maddeler ($\bar{X} = 6.00$, $SS = 1.41$) için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 12. Lisansüstü tezlerin görüşme boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Görüşmenin giriş bölümü uygun şekilde düzenlenmesi...	2	4.00	4.24	3.00
2. Görüşmeyi yürütme ilkeleri belirtilmiş mi?	2	5.00	7.07	5.00
3. Görüşmecilerin özellikleri ve eğitim biçimleri...	2	.00	.00	.00
4. Görüşme kayıt yöntemi belirtilmiş mi?	2	6.00	1.41	1.00
5. Görüşme kayıt yöntemi uygun mu?	2	6.00	1.41	1.00
TOPLAM	2	4.02	2.82	.2

Lisansüstü Tezlerin Nitel Yöntem Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların nitel yöntem boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin .00 ile 8.66 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 5. ve 6. Maddeler ($\bar{X} = .00$, $SS = .00$) için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Araştırma doğal ortamda gerçekleştirilmiş mi?' ($\bar{X} = 8.66$, $SS = 1.49$) olan 2. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 13. Lisansüstü tezlerin nitel yöntem boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Araştırma süreci açıklanmış mı?	12	5.41	3.70	1.06
2. Araştırma doğal ortamda gerçekleştirilmiş mi?	12	8.66	1.49	.43
3. Araştırmacının rolü açıklanmış mı?	12	1.50	3.20	.92
4. Araştırma modelinde esneklik sağlanmış mı?	12	.66	1.72	.49
5. Araştırmanın geçerliği yönelik tehditler tartışılmış mı?	12	.00	.00	.00
6. Araştırmanın güvenilirliğine yönelik tehditler tartışılmış...	12	.00	.00	.00
7. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik önlemleri yeterli...	12	3.41	3.44	.99
8. Nitel verilerin analizinde yeterli düzeyde söz edilmiş mi?	12	4.08	3.17	.91
TOPLAM	12	2.96	2.09	.6

Nitel Araştırmanın Özellikleri;

a) Araştırma önerisi için olası hedef kitlenin ihtiyaçlarını araştırınız. Bu kitlenin, bu kısmı okumasının gerekli olmayacağı kadar nitel araştırmanın özellikleri hakkında bilgi sahibi olup olmadığına karar veriniz.

b) Okuyucu kitlesinin bilgisine yönelik bazı soru işaretleri varsa, araştırma önerisinde nitel araştırmanın temel özelliklerini veriniz ve bu özellikleri göstermek için mümkünse güncel bir araştırma dergisi makalesini (veya çalışmasını) bir örnek olarak tartışınız.

c) Eğer temel özellikleri verecekseniz, öncelikli olarak nelerden bahsetmelisiniz? Neyse ki, günümüzde nitel araştırmayı tanımlayan temel özellikler hakkında ortak bir anlayış vardır. Creswell (2013), Hatch (2002) ve Marschall ve Rossman (2011) gibi başlangıç kitaplarının yazarlarının bir kısmı, bu özellikleri ifade etmiştir (Dede, 2014).

Nitel bir araştırma önerisinin yazımında, aşağıdaki araştırma ipuçları dikkate alınır:

- a) Yaklaşımı tartışan literatüre referanslar sağlayacak ve kullanacağınız özel deseni belirleyiniz.
- b) Kökeninin dayandığı disiplin, uygulamaları ve kısa bir tanımı gibi çalışacağınız desen hakkında bazı temel bilgiler veriniz.
- c) Bu desenin, önerilen çalışmada kullanmak için niçin uygun bir strateji olduğunu tartışınız.
- d) Desenin kullanımının, başlık, problem, araştırma soruları, veri toplama ve analizi ile raporlaştırma gibi desen sürecinin birçok yönünü nasıl şekillendireceğini belirleyiniz (Dede, 2014).

Lisansüstü Tezlerin Evren-Örneklem Boyutu Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların evren örneklem boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 7.88 ile 9.83 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının Örneklem büyüklüğü yeterli mi ($\bar{X}=7.88$, $SS=2.74$) olan 5. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Evren ve özellikleri belirtilmiş mi?' ($\bar{X}=9.83$, $SS=.51$) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 14. Lisansüstü tezlerin evren-örneklem boyutu alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Evren ve özellikleri belirtilmiş mi?	18	9.83	.51	.12
2. Örneklem alınmışsa, örneklem seçim tekniği...	18	8.38	1.09	.25
3. Örneklem alınmışsa, örneklem seçim tekniği açık...	18	8.44	2.35	.55
4. Örneklem alınmışsa, örneklem seçim tekniği uygun mu?	18	8.88	2.34	.55
5. Örneklem büyüklüğü yeterli mi?	18	7.88	2.74	.64
TOPLAM	18	8.68	1.80	.42

Bir araştırma planında evren ve örnekleme tanımlamak için gerekli temel hususlar şunlardır;

- a) Çalışmanın evrenini tanımlayınız. Ayrıca, eğer büyüklük belirlenebiliyorsa evrenin büyüklüğünü ve evrende tanımlanan bireylere ait ortalamaları ifade ediniz. Burada erişimle ilgili sorular hakkında evrendeki potansiyel katılımcılar için örnekleme biçiminin -posta veya yazılı listeler- uygunluğuna değinilebilir.
- b) Tanımlanan evren için örnekleme deseninin tek aşamalı mı, yoksa çok aşamalı mı (küme örnekleme) olduğunu ifade ediniz. Küme örnekleme, evrendeki öğelerin bir listesinin çıkarılmasının imkansız veya pratik olmadığı durumlarda ideal bir yöntemdir (Babbie, 2007). Araştırmacının evrendeki kişilerin adlarına erişimi varsa ve araştırmacı evrenden kişileri (veya diğer elemanları) doğrudan örnekleme yapabiliyorsa tek aşamalı örnekleme yöntemi daha uygundur. Çok aşamalı veya kümeleştirme yöntemlerinde, araştırmacı öncelikle kümeleri tanımlar (gruplar veya kurumlar), bu kümeler içindeki bireylerin isimlerine erişim sağlar ve sonrasında bunlar arasından örnekleme yapar.
- c) Evrenden seçilecek bireylerin seçim sürecini tanımlayınız. Örneklem türleri arasında evrendeki her bireyin seçilme şansının birbirine eşit olduğu (sistemik veya olasılığa dayalı) rasgele (yansız örneklem öncelikle tavsiye edilebilir. Rasgele seçim yöntemi, evreni temsil eden bir örneklem seçilerek evrene genellemeler yapmaya imkan verir. Evrendeki bireylerin isim listesi uzunsa, rasgele örneklem

belirleme zor olabilir. Alternatif olarak, bir sistematik örneklem de rasgele örnekleme eşdeğer hassasiyete sahip olabilir (Fowler, 2009).

d) Örnekleme seçmeden önce çalışmada evren içinde tabakalaştırılma yapıp yapılmayacağını belirtiniz. Örnekleme seçmeden önce evrenin tabakalaştırılabilmesi için evrendeki bireylerin karakteristikleri bilinmelidir (Fowler, 2009). Tabakalaştırma, bireylere ait özel karakteristiklerin (örn. Cinsiyet -kadınlar ve erkekler-) örnekleme temsil edilmesi ve örneklemin evrende bazı karakteristiklere sahip olan kişilerin oranını tam yansıtmaya anlamına gelir.

e) Erişilebilen listelerden örneklemin nasıl seçileceğine ilişkin işlemleri tartışınız. Örnekleme işleminde en titiz yöntem, birçok istatistiğe giriş kitabında da (örn., Gravetter & Wallnau, 2009) ele alınan, rasgele örnekleme ile seçildir.

f) Örnekleme yer alacak kişi sayısını ve bu kişi sayısının nasıl hesaplandığını belirtiniz. Tarama türü araştırmalarda, araştırmacılar örneklem büyüklüğünü belirlerken sıklıkla evrenin belli bir yüzdesini esas alma (örn., %10), geçmiş araştırmalarda kullanılan sıra dışı veya tipik örneklem büyüklüklerini esas alma veya kabul edilebilecek hata sınırları içinde örneklem büyüklüğü seçme yöntemini kullanırlar. Fakat Fowler (2009), tüm bu yaklaşımların hataya götürebileceğini öne sürmüştür. Bu yaklaşımların yerine, örneklem büyüklüğünün çalışma verilerinin analiz planı doğrultusunda belirlenmesini tavsiye eder. Bu konuda öncelikle çalışmada analiz edilecek alt grupların belirlenmesi gereklidir. Sonrasında, birçok tarama kitabında bulunan bir tabloyu kullanarak (bkz., Fowler, 2009) uygun örneklem büyüklüğünün belirlenmesini tavsiye etmektedir.

Bu tablolar üç tür bilgi gerektirmektedir. İlk olarak, kabul edilebilecek hata sınırı seçilir (örn., %4 güven aralığı). Bu hata sınır, örneklem tarafından verilen cevapların evrenin tümüne ait cevaplara + veya - yönde ne derece kesin olduğunun göstergesidir. İkinci olarak, seçilen hata sınırı için güvenilirlik düzeyi belirlenmelidir (örn., 100 kereden 95 kez, veya %5 ihtimal). Üçüncü olarak, örneklemindeki bireylerin belirli bir yönde cevaplama yüzdelerini tahmin ediniz (Önemli olmak açısından %50 en uygun orandır çünkü insanlar her iki yönde de cevap verebilir). Bundan sonra her grup için ihtiyaç duyulan örneklem büyüklükleri belirlenebilir (Bursal, 2014).

Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçları Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların kullanılan veri toplama araçları boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 5.71 ile 9.94 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Hazır ölçme araçları kullanılmışsa, bu araçların seçilme gerekçeleri açıklanmış mı?' (\bar{X} =5.71, SS=4.42) olan 4. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Kullanılan veri toplama teknik[leri] isimlendirilmesi' (\bar{X} =9.94, SS=.23) olan 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 15. Lisansüstü tezlerin veri toplama araçları alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Kullanılan veri toplama teknik[leri] nedir?	18	9.94	.23	.05
2. Kullanılan veri toplama araçları nedir?	18	9.50	.51	.12
3. Araştırma için geliştirilmiş ölçme araçları varsa...	15	5.80	4.34	1.12
4. Hazır ölçme araçları kullanılmışsa, bu araçların...	7	5.71	4.42	1.67
5. Hazır ölçme araçları kullanılmışsa, bu araçların...	7	7.42	3.82	1.44
6. Hazır ölçme araçları kullanılmışsa, bu araçların...	7	7.57	3.82	1.44
7. Araştırma için geliştirilmiş ölçme araçları varsa...	15	6.80	4.29	1.10
8. Kullanılan her ölçme aracının amaç, içerik ve...	18	7.22	4.13	.97
9. Ölçme araçlarının alt boyutları hakkında bilgi verilmiş.	18	6.72	3.86	.91
10. Ölçme araçlarında yer alan örnek maddeler...	18	6.88	3.90	.92
11. Ölçme araçlarının puanlanması hakkında bilgi...	18	6.33	4.08	.96
12. Ölçme araçlarının yorumlanması hakkında bilgi...	18	7.44	3.71	.87
13. Kullanılan ölçme araçları, hedeflenen değişkenleri...	18	8.61	2.78	.65

TOPLAM	18	7.38	3.37	.94
--------	----	------	------	-----

Lisansüstü Tezlerin Anket Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların anket boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin .00 ile 8.25 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Anket pilot çalışmayla denenmiş mi' ($\bar{X} = .00$, $SS = .00$) olan 2. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 5. ve 6. Maddeler ($\bar{X} = 8.25$, $SS = 1.70$) ($\bar{X} = 8.25$, $SS = 2.36$) için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 16. Lisansüstü tezlerin anket alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Anketin geliştirilme süreci açıklanmış mı?	4	5.00	5.77	2.88
2. Anket pilot çalışmayla denenmiş mi?	4	.00	.00	.00
3. Eğer denenmişse, pilot çalışma süreci ve sonuçları...	0	--	--	--
4. Anketin üst yazısı uygun şekilde düzenlenmiş mi?	4	8.00	2.16	1.08
5. Anketin yönergesi açık mı?	4	8.25	2.36	1.18
6. Ankette yer alan soruların her biri araştırma alt...	4	8.25	1.70	.85
7. Anketi yanıtlayan katılımcıların yüzdesi yeterli mi?	4	4.50	5.25	2.62
TOPLAM	4	4.85	2.46	1.23

Lisansüstü Tezlerin Başarı Testi Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların başarı testi boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin 2.82 ile 6.82 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Başarı testi pilot çalışmayla denenmiş mi?' ($\bar{X} = 2.82$, $SS = 4.51$) olan 3. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Başarı testinin geliştirme süreci açıklanmış mı?' ($\bar{X} = 6.82$, $SS = 4.36$) 2. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 17. Lisansüstü tezlerin başarı testi alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Başarı testinin geliştirme nedeni hakkında bilgiye..	17	6.41	4.66	1.13
2. Başarı testinin geliştirme süreci açıklanmış mı?	17	6.82	4.36	1.05
3. Başarı testi pilot çalışmayla denenmiş mi?	17	2.82	4.51	1.09
4. Eğer denenmişse, pilot çalışma süreci ve sonuçları...	8	5.62	4.71	1.66
5. Her bir test maddesi için, ayırt edicilik ve..	17	6.47	4.62	1.12
6. Başarı testinin puanlaması ile bilgi verilmiş mi?	17	4.64	4.54	1.10
TOPLAM	17	5.46	4.53	1.19

Lisansüstü Tezlerin Ölçeğin Geçerliliği Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların ölçeğin geçerliliği boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin 1.55 ile 7.27 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Ölçekte kestirimsel geçerlik kullanılmış olması' ($\bar{X} = 1.55$, $SS = 3.58$) olan 4. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Ölçeğin kapsam[çerik] geçerliği yapılmış olması' ($\bar{X} = 7.27$, $SS = 3.70$) 1. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 18. Lisansüstü tezlerin ölçeğin geçerliliği alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Ölçeğin kapsam[çerik] geçerliği yapılmış mı?	18	7.27	3.70	.87
2. Kapsam [çerik] geçerliğinde yer alan uzmanların...	18	5.88	3.98	.93
3. Ölçeğin kapsam [çerik] geçerliği yapılmış ise...	18	4.22	4.88	1.15
4. Ölçekte kestirimsel geçerlik kullanılmış mı?	18	1.55	3.58	.84

5. Ölçeğin madde-toplam ve madde-kalan...	18	7.44	4.13	.97
6. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek üzere...	18	6.55	4.78	1.12
7. Faktör analizi yapılmış ise hangi tür faktör...	17	6.29	4.28	1.03
8. Veri yapısına ve ölçeğin türüne uygun faktör...	17	6.70	4.48	1.08
9. Maddelerin faktör yüklerinin en az .25 olmasına...	18	6.83	4.51	1.06
10. Ölçeğin alt boyutları ve bileşenleri literatüre...	18	5.11	4.35	1.02
11. Kavramsal yapıya ait faktörlerin her birinin...	18	3.11	4.08	.96
12. Ölçeğin tek veya çok boyutlu olma hakkında...	18	3.83	4.31	1.01
TOPLAM	18	5.37	4.25	1.00

Araştırma önerisini yazan kişi, özenli bir veri toplama sürecinin bir parçası olarak, tasarlanan çalışmada kullanılması planlanan tarama aracı hakkında da detaylı bilgiler vermelidir. Bu konuda şunlar dikkate alınmalıdır:

1)Veri toplama için kullanılacak tarama aracının adını yazınız. Bu ölçme aracının bu çalışma için mi tasarlandığı, yeniden düzenlenen bir ölçme aracı mı olduğu veya başka birisi tarafından tasarlanmış bir aracın aynen mi kullanılacağı açıklanmalıdır. Ölçme aracı yeniden düzenlenecekse, aracı geliştirmiş kişiden gerekli izinlerin alınıp alınmadığı belirtilmelidir.

2)Literatürde var olan bir ölçme aracı kullanılacaksa, ölçme aracının daha önceki kullanımına ilişkin geçerlik verilerini tanıttınız. Bu durum, yazarlar tarafından nicel araştırmada geçerlik şartının kanıtlanması yani ölçme aracından elde edilen puanlardan anlamlı ve faydalı yorumlar yapıp yapılamayacağı anlamına gelir. Geçerlik araştırmaları için üç yaygın yöntem şöyle sıralanabilir: (a) kapsam geçerliği (maddeler ölçülmek istenen konuyu ölçüyor mu?), (b) yordama ve uyum geçerliği (puanlar bir ölçüt değerini yorduyor mu? Sonuçlar diğer çalışma sonuçları ile ilişkili mi?) ve (c) yapı geçerliliği (maddeler teorik yapıyı veya kavramları ölçüyor mu?). Güncel çalışmalarda geçerlik araştırmalarında, yapı geçerliliği daha öncelikli amaç olarak öne çıkmaktadır. Yapı geçerliliği, puanların amaca uygun kullanılıp kullanılmayacağına ve kullanıldıklarında ise pratikte olumlu sonuçlarının olup olmayacağına yoğunlaşır (Humbley ve Zumbo, 1996). Bir anketten elde edilen puanların geçerliliğinin kanıtlanması, bu anketin tarama araştırması için iyi bir tercih olup olmadığını belirlemeyi sağlar (Bursal, 2014).

Lisansüstü Tezlerin Ölçeğin Güvenirliliği Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların ölçeğin güvenirliliği boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterli düzeylerinin .05 ile 6.50 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterli puanının '7. 8. ve 9. Maddeler' ($\bar{X} = .05$, $SS = .23$) için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Ölçeğin madde-toplam ve madde-kalan analizlerinin yapılmış olması' ($\bar{X} = 6.50$, $SS = 3.85$) 3. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 19. Lisansüstü tezlerin ölçeğin güvenirliliği alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Ölçeğin geliştirilmesinde test-tekrar-test yöntemi...	18	.66	2.14	.50
2. Ölçeğin geliştirilmesinde eşdeğer/paralel formlar...	18	.66	2.14	.50
3. Ölçeğin madde-toplam ve madde-kalan analizleri...	18	6.50	3.85	.90
4. Ölçeğin geliştirilmesinde paralel formlar analizi...	18	1.37	2.75	.68
5. Ölçeğin geliştirilmesinde yarıya bölme yöntemi...	18	.61	2.11	.49
6. Ölçeğin geliştirilmesinde Cronbach alfa güvenirlilik...	18	2.27	4.25	1.00
7. Ölçeğin geliştirilmesinde Gutman güvenirlilik...	18	.05	.23	.05
8. Ölçeğin geliştirilmesinde Teta güvenirlilik...	18	.05	.23	.05
9. Ölçeğin geliştirilmesinde Omega güvenirlilik...	18	.05	.23	.05
10. Ölçeğin geliştirilmesinde Kuder-Richardson 21...	18	.61	2.35	.61
11. Ölçeğin geliştirilmesinde Kuder-Richardson 20...	18	2.83	4.57	2.83

12. Ölçeğin geliştirilmesinde kriter güvenilirliği...	18	1.72	3.67	1.72
TOPLAM	18	1.44	2.37	.78

İç güvenilirliğe ilişkin sonuçların (Maddelerin cevapları yapılar arasında tutarlı mı?) ve test-tekrar test korelasyonlarının (Ölçme aracı ikinci kez uygulandığında puanlar zaman içinde kararlı mı?) araştırmacılarca rapor edilip edilmediği araştırılmalıdır. Ayrıca testin uygulanması ile puanlamanın tutarlı olup olmadığı belirlenmelidir (Hataların kaynağı, testin uygulanmasındaki veya puanlanmasındaki dikkatsizliklerden mi kaynaklanmaktadır? bkz., Borg ve Gall, 2006) (Bursal, 2014).

Lisansüstü Tezlerin Dilsel Boyutunun Uyarlanması Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların Dilsel boyutunun uyarlanmasının yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 5.00 ile 8.50 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının '2. 3. ve 4. Maddeler' ($\bar{X}=5.00$, $SS=7.07$) için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'ölçek maddelerinin geri çeviri işlemi yapılmış mı?' ($\bar{X}=8.50$, $SS=2.12$) 1. Madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 20. Lisansüstü tezlerin dilsel boyutunun uyarlanması alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Ölçek maddelerinin geri çeviri işlemi yapılmış mı?	2	8.50	2.12	1.50
2. Her bir maddesinin Türkçe çevirisinin orijinali ile...	2	5.00	7.07	5.00
3. Türkçe formadaki her bir maddesinin dil ve anlam...	2	5.00	7.07	5.00
4. Türkçe ve orijinal formlarının dilsel eşdeğerlikleri...	2	5.00	7.07	5.00
5. Ölçeğin Türkçe-Orijinal dili uygunluk çalışmasına...	2	5.50	6.36	4.50
6. Ölçeğin Türkçe-Orijinal dili uygunluk çalışmasına...	2	5.50	6.36	4.50
TOPLAM	2	5.75	6.00	4.25

Lisansüstü Tezlerin Veri Çözümlemesi Boyutunun Alt Amacına İlişkin Bulgular:

Araştırmaların veri çözümlemesi boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 1.05 ile 9.83 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Verilerin çözümlemesinde ifade ve biçimsel hatalar olması' ($\bar{X}=1.05$, $SS=2.41$) için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Kullanılan veri çözümleme yöntemlerinin isimlendirilmesi' ($\bar{X}=9.83$, $SS=.51$) 1. Madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 21. Lisansüstü tezlerin veri çözümlemesi boyutunun uyarlanması alt amacına ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Kullanılan veri çözümleme yöntemleri nelerdir?	18	9.83	.51	.12
2. Veri çözümleme yöntemlerinde kullanılan istatistikî...	18	9.44	.61	.14
3. Kullanılan istatistiksel analizler araştırmanın ...	18	9.00	2.37	.56
4. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri...	18	7.22	3.71	.87
5. Elde edilen verilerin normal dağılım analizi...	18	7.11	4.11	.96
6. Parametrik ve non-parametrik testlerin...	18	4.77	4.54	1.07
7. Verilerin çözümlemesinde ifade ve biçimsel...	18	1.05	2.41	.56
TOPLAM	18	6.91	2.60	.61

Lisansüstü Tezlerin Bulgular Alt Boyutuna İlişkin Bulgular:

Araştırmaların bulgular alt boyutunun yeterlik düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 9.61 ile 9.94 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının 'Hangi anlamlılık düzeyinde hangi sonuçların alındığı belirtilmesi' ($\bar{X}=9.61$, $SS=.91$) 4. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlilik puanının ise 'Her bir tablo metin içinde açıklanmış olması' ($\bar{X}=9.94$, $SS=.23$) 6. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 22. Lisansüstü tezlerin bulgular alt boyutuna ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Gerekli betimsel istatistikler verilmiş mi?	18	9.88	.32	.07
2. Her bir alt problem tek tek ele alınmış mı?	18	9.83	.51	.12
3. Hangi istatistiksel analiz tekniklerinin kullanıldığı...	18	9.33	1.13	.26
4. Hangi anlamlılık düzeyinde hangi sonuçların...	18	9.61	.91	.21
5. Tablolar uygun şekilde düzenlenmiş mi?	18	9.88	.32	.07
6. Her bir tablo metin içinde açıklanmış mı?	18	9.94	.23	.05
7. Tabloların istatistikî yazımları yeterli mi?	18	9.88	.32	.07
8. Tablo başlıkları yeterli mi?	18	9.88	.32	.07
TOPLAM	18	9.77	.50	.11

Araştırma bulgusu, amaçlar doğrultusunda yapılan aramadan sonra, problem çözümüne “ışık” tutucu nitelikteki bilgidir. Bulgu, ham verilerin işlenmesi, çözümlenmesi ve içsel olarak yorumlanması ile elde edilen bilgidir. Bu yönü ile bulgu, belli bir araştırma sonunda elde edilen ve kullanıma hazır hale getirilmiş bir üründür; karanlığa tutulmuş bir ışıktır (Karasar, 2009).

Lisansüstü Tezlerin Sonuç, Tartışma ve Öneriler Alt Boyutuna İlişkin Bulgular:

Araştırmaların sonuç, tartışma ve öneriler alt boyutunun yeterli düzeyini ölçen maddelere bakıldığında yeterlik düzeylerinin 1.77 ile 9.72 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük yeterlik puanının ‘Farklı ve benzer bulgular yorumlanmış olması’ ($\bar{X}=1.77$, $SS=3.47$) 7. madde için hesaplandığı, en yüksek yeterlik puanının ise ‘Öneriler tezin sınırlılıklarına uygun olması’ ($\bar{X}=9.72$, $SS=.46$) 9. madde için hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 23. Lisansüstü tezlerin sonuç, tartışma ve öneriler alt boyutuna ilişkin betimsel sonuçlar

MADDE	n	\bar{X}	SS	Shx
1. Her bir bulguya ilişkin yeterli açıklama...	18	8.77	2.46	.58
2. Her bir bulgunun kuramsal ve uygulamalı...	18	5.94	3.88	.91
3. Her bir bulgu, başka araştırmalarda elde edilen...	18	2.27	3.75	.88
4. Araştırmanın sınırlılıkları kapsamında tartışılmış...	18	6.55	3.51	.82
5. Uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuş mu?	18	8.00	3.25	.76
6. İleri araştırmalara yönelik önerilerde...	18	6.33	4.18	.98
7. Farklı ve benzer bulgular yorumlanmış mı?	18	1.77	3.47	.81
8. Yapılan yorumlar mantıklı mı?	18	9.66	.48	.11
9. Öneriler tezin sınırlılıklarına uygun mu?	18	9.72	.46	.10
TOPLAM	18	6.55	2.82	.66

Bulguların araştırıldığı, araştırma problemi ile ilişkilendirildiği bölümdür. Tartışma bölümü araştırmacıyı ulaşıcağı sonuçlara ulaştırır. Bu aşamada bulunan bulguların ne anlama geldiği hem araştırmacının bakış açısı ile hem de ilgili literatürde yapılanlarla ilişkilendirilir. Tartışma bölümü sayesinde bulguların yorumları ve olası sebepleri etraflı bir irdelenir (Çepni, 2009, s.261).

Bulguların incelenmesi sonucunda varılan genel kanaatler bu kısımda verilir. Ne kadar fazla sonuç yazılırsa, araştırmanın kalitesi de o kadar artar fikri yanlıştır. Asıl önemli olan tartışmadan çıkan sonuçlar elde etmektir. Bu aşamada, bulgu-tartışma-sonuç hiyerarşisini unutmamak gerekir. Sonuçlar, araştırmacıya özgü genel kanaatler olması sebebiyle, sübjektif olma olasılığı oldukça yüksektir. Çünkü her araştırmacı, araştırdığı araştırma problemini, ulaştığı literatür, o alandaki kültür, bilgi birikimi ve inançları çerçevesinde irdelediğini unutmamak gerekir. Sonuçlar bölümünde eski çalışmalardan farklı olarak yeni nelerin keşfedildiği esasına da önem verilmelidir. Eğer yeni bir bilgi, bakış açısı ortaya konulmamış ise çalışmanın değeri oldukça düşük olarak kabul edilir (Çepni, 2009, s.261).

Uygulama önerileri, araştırma sonucu bulunanlar ışığında, problemin, kuramsal ya da pratik düzeyde, çözümü için, öngörülen değişiklikleri ve izlenmesi gereken yaklaşımları içerir. Bu önerilerin, problemle doğrudan ilgilenenlerce de anlaşılıp uygulanabilecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir (Karasar, 2009).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Lisansüstü Tezlerin Araştırma Başlığı Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Sosyal Bilgiler dersi öğretimi alanında yaratıcı drama yöntemi konulu tez çalışmalarının araştırma başlığı boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin kısmen yeterli düzeyde olduğu saptanmış olup, az da olsa yapılan hata tiplerinin araştırmanın başlığı boyutunun 2. maddesi olan Değişkenler ya da değişken kategorileri belirtilmiş mi? ve 3. madde olan Gereksiz deyimlerden kaçınılmış mı? maddeleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Araştırmamızda incelenen 18 tezdten 1 tanesinde de araştırma başlığına yer verilmemiş olduğu saptanmıştır. Araştırma başlığı boyutunda ulaşılan sonuca benzer bir sonuç Karadağ (2009) tarafından yapılan bir araştırmada da aynı özelliği göstermiştir. Araştırmacılar tarafından yeterli önem verilmeyen araştırmanın başlığı boyutunun önemi; Apa (2006) yazının içeriğini kısa, açık ve yeterli ölçüde yansıtacak nitelikte olmalı, büyük harflerle ve koyu yazılmalı, on beş kelimeyi geçmemelidir şeklinde ifade edilmiştir.

Yukarıda kısaca verilen bilgiler doğrultusunda değerlendirildiğinde araştırmacıların başlık kısımlarında en fazla yaptıkları hata tiplerinden olduğunu göstermektedir.

Lisansüstü Tezlerin Özet Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Araştırmada incelenen lisansüstü tez çalışmalarının özet boyutunun yeterlik düzeylerine bakıldığında çalışmalarının bu boyutunun kısmen yeterli olduğu saptanmıştır. İncelenen tezlerin özetlerinde yoğunlaşılana hata tipleri araştırmanın özet boyutunun maddeleri olan 6. madde Yorumlar özetlenmiş mi? ve 7. madde olan Önerilere yer verilmiş mi? maddelerinin olduğu görülmektedir. Araştırma esnasında tezlerin incelenmesinde saptanan en belirgin hatanın özellikle 7 maddenin 18 tezde de göz ardı edilmiş olmasıdır.

Araştırmalarda özet bölümlerinin önemi Erdoğan (2014) tarafından; özet, bir çalışmanın içeriğinin kısa bir özetidir ve okuyucunun hızlı bir şekilde projenin temel unsurlarını incelemesine imkan sağlar. Özet, çalışmaların başında yer alır ve hem araştırma taslağında, hem de yüksek lisans tezi veya doktora tezi önerilerinde yer alması yararlıdır (s.108) şeklinde ifade edilmiştir.

Lisansüstü Tezlerin Amaç (Problem cümlesi) Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının amaç (problem cümlesi) alt boyutuna ilişkin yeterlik düzeyinin yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) yapmış oldukları çalışmalarında araştırmaların amaç boyutu sonuçlarını; İncelenen 80 tezdten 48'inin amaç bölümünün yeterli olduğu, amaçların açıkça belirtildiği, 21'inin amaç bölümünün kısmen yeterli olduğu 7'sinin ise amacı açık ve net bir şekilde ortaya koymada yetersiz olduğu saptanmıştır. Her ne kadar sadece 7 tezin amaç kısmında ifade sorunları olduğu ortaya çıkmışsa da 21 tezde de istenilen düzeyde amaçlar açıkça ifade edilememiştir. Bu durumda 28 tez yazarının "amaç yazma" kısmında sıkıntı çektiği söylenebilir şeklinde ifade etmişlerdir.

Lisansüstü Tezlerin Alt Amaç (Alt Problemler) Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının alt amaç (alt problemler) boyutunun yeterlik düzeyinin yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Her ne kadar incelenen tezlerden ikisinde alt problemlere ayrı bir bölüm olarak yer verilmeyip araştırmalarının amaç kısımlarında yer vermiş olsalar da incelenen tezlerin alt amaçlar boyutunun yeterli düzeyde oldukları söylenebilir. Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) yapmış oldukları çalışmalarında alt amaç boyutunu, '9 tezde alt problemlerin amaçlara uygun olarak hazırlanmasını "kısmen" olarak değerlendirmiştir'.

Lisansüstü Tezlerin Önem Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen lisansüstü tezlerin önem boyutuna ilişkin yeterlik düzeyine bakıldığında tezlerin önem boyutunun yeterli olduğu saptanmıştır. Karadağ (2009) yapmış olduğu araştırmasında önem boyutunun yetersiz düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2010) araştırmaların önem bölümünü: Araştırmanın önemi, problem ve amaç bölümünde belirtmiş olsanız da ayrı bir başlık altında vermeniz yararlı olabilir. Bu bölümde, araştırmanızı yapmanız sonucunda kime, neye hangi oranda katkı getireceğinizi açıklarsınız. Araştırmanız, ilgili bilim dalına nasıl katkı getirecektir? Bu bilim dalının uygulamalarında sizin araştırma sonuçlarınızın etkisi olacak mıdır? sorusunun cevabı bu bölümde verilir. Böyle bir araştırma yapılmasa da olur cümlesinin söylenmemesi için bu bölüme; ilgili bilim dalı, uygulamaları veya ülkeniz açısından sizin araştırmanızın getireceği katkıları sıralamanız faydalı olacaktır şeklinde ifade etmişlerdir.

Lisansüstü Tezlerin Sayılılar Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez çalışmalarının sayılılar boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Araştırmada saptanan hata tiplerinin sayılılar boyutunun 3. maddesi olan Sayılı olmaması gereken önermeler var mı? ile 4. madde Sayılı olarak belirtilmediği halde(gizli) kullanılan sayılı var mı? maddelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. İncelenen araştırmaların bir tanesinde sayılı bölümüne yer verilmemiştir. Karadağ (2009) yapmış olduğu çalışmada araştırmaların sayılılar bölümünü yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Lisansüstü Tezlerin Sınırlılıklar Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Araştırmada incelenen lisansüstü tezlerin sınırlılıklar boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin yeterli olduğu saptanmıştır. Çepni (2009) sınırlılık kavramını 'Bir araştırmada yapılması gerekirken, bazı kısıtlamalardan dolayı (örneğin bütçe, zaman, örneklem, değişken sayısı) yapılamayan boyutlarının çalışmaya başlamadan önce belirtilmesi' şeklinde tanımlamıştır.

Lisansüstü Tezlerin Tanımlar Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen lisansüstü tez çalışmalarının tanımlar boyutunun yeterlik düzeyinin kısmen yeterli olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bu boyutunda yoğunlaşılan hata tipinin tanımlar boyutunun 2. maddesi olan Tanımlar araştırmayı sınırlamakta mıdır? maddesi olduğu saptanmıştır.

İncelenen araştırmaların üç tanesinde tanımlar bölümüne yer verilmediği tespit edilmiştir. Benzer bir çalışma olan Karadağ (2009) un bulgularına göre de tanımlar boyutunun yetersiz olduğu saptanmıştır. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2010) araştırmaların tanımlar kısmını: "Tanımlar, araştırmanızda geçen anahtar kelimelerin tanımlarına veya ne ifade ettiklerinin belirtildiği bölümdür. Bu bölümdeki tanımları zaten literatür taraması sırasında bulmuş olacaksınız. Araştırmanıza temel teşkil eden ve problem cümlelerinde yer alan değişkenlerin ve kavramların hepsini tanımlamanız gerekmemektedir. Sadece pek fazla bilinmeyen veya yoruma açık olabilecek noktaları tanımlamanız, araştırmanızı okuyanların ne kastettiğinizi anlamaları adına yararlı olacaktır. Bu tanımları sözlüklerde olduğu gibi kavramsal şekilde veya uygulamada nasıl yapılacağı, aşamalarının neler olduğunu anlatan işlevsel şekilde de tanımlaya bilirsiniz" şeklinde ifade etmişlerdir.

Lisansüstü Tezlerin Model Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Araştırmada incelenen lisansüstü tezlerin model(desen) boyutunun yeterlik düzeyinin yeterli olduğu saptanmıştır. Bu kısımda model(desen) boyutunun 2. maddesi olan Kullanılan modelin/desenin(lerin) seçim nedeni açıklanmış mı? maddesine araştırmacılar tarafından çok fazla önem verilmediği saptanmıştır.

Oruç ve Ulusoy (2008) tarafından tez inceleme üzerine gerçekleştirilen benzer bir çalışmada, hazırlanan tez çalışmalarındaki önemli eksiklik veya problemlerden birinin, yapılan araştırmanın

yönteminin tam ve doğru olarak belirlenememesi olduğu ifade edilmiştir (Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir, 2013).

Araştırmalarda yöntemi Balcı (2010) "Bilimsel yöntem, belli bir durumda genel değişkenler kümesinden bilinçli ve kasti olarak seçim yapmakla başlar. Araştırmacının bağlandığı değişkenler, doğal olarak bilimsel formülasyona uygundur. Bu demektir ki onlar nicel yönlelere sahiptirler. Araştırmacının temel araştırma aracı olan hipotezleri, seçilen iki ya da daha çok değişken arası ilişkiyi gösteren ifadelerdir ve test edilmek üzere açık doğurgular taşırlar. Araştırmacı hipotezini test etmek üzere uygun yöntemi seçer" şeklinde ifade etmektedir.

Lisansüstü Tezlerin Nedensel-Karşılaştırmalı Yöntem Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının nedensel-karşılaştırmalı yöntem boyutunun yeterlik düzeyinin yetersiz olduğu saptanmış olup, araştırmalarda yapılan hata tiplerinin nedensel-karşılaştırmalı yöntem boyutunun 4. maddesi Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ara değişkenler belirtilmiş mi? 5. maddesi Ara değişkenler kontrol altına alınmış mı? ve 6. maddesi olan Diğer değişkenler açısından grupları eşitlemek için gerekli önlemler alınmış mı? maddeleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Karadağ (2009) "Doktora tez çalışmalarında model olarak çok tercih edilmeyen daha doğrusu bilinmeyen- model olarak nedensel karşılaştırma modeli boyutunun yeterlik düzeyi de yetersiz seviyededir" olarak saptanmıştır.

Lisansüstü Tezlerin Deneysel Desen Yöntem Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen 18 lisansüstü tez çalışmasının toplam 17 tanesinde deneysel desen kullanılmıştır. Tezlerin deneysel desen boyutunun yetersiz olduğu saptanmıştır. Özellikle deneysel desen boyutunun 7. maddesi Diğer değişkenler açısından grupları eşitlemek için gerekli önlemler alınmış mı? 8. maddesi İç geçerliğe yönelik tehditler tartışılmış mı? ve 9. maddesi olan Dış geçerliğe yönelik tehditler tartışılmış mı? maddelerinin araştırmacılar tarafından çok fazla önem verilmediği ve 10. madde olan Etik kurul izni alınmış mı? maddesinin sadece 1 tezde göz önünde bulundurulduğu saptanmıştır. İncelenen araştırmalarda araştırmacıların yapmış oldukları deneysel uygulamanın 'Denel işlem' aşamasını yeteri kadar açıklamamış oldukları gözlemlenmiştir.

Çepni (2009) göre deneysel yöntemin kullanıldığı çalışmalarda genellikle bir veya daha fazla kontrol grubu ve deney grubu olarak adlandırılan eşdeğer gruplar seçilir. Deney sürecinde, deney grubuna özel davranımlar yapılırken, kontrol grubuna herhangi bir özel davranımda bulunulmaz. Uygulama öncesinde yapılan ön-test ve uygulama sonrasında yapılan son-testlerle deney grubunda kullanılan tekniğin deney grubu üzerindeki etkililiği araştırılır olarak ifade etmektedir.

Lisansüstü Tezlerin Görüşme Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının görüşme boyutuna bakıldığında incelenen 18 tezdten sadece iki tezde kullanıldığı görülmüştür. İncelenen 2 tezin görüşme boyutunun yeterlik düzeyinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Görüşme boyutunun hata tiplerinin 3. madde Görüşmecilerin özellikleri ve eğitim biçimleri açıklanmış mı? üzerinde olduğu saptanmıştır. İncelenen tezlerdeki araştırmacılar sadece görüşme metodu kullanıldı ifadesini kullanmışlardır fakat görüşme ile ilgili formda geçen maddeleri yeteri kadar açıklamamışlardır.

Lisansüstü Tezlerin Nitel Yöntem Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Toplam 12 tezde nitel yöntem boyutuna bakılmıştır. İncelenen araştırmalarda nitel yöntemin kullanılmasına rağmen araştırmacılar tarafından yeterli bilgi verilmediği gözlemlenmiştir. İncelenen üç araştırmada veri toplanmasında nitel yöntemler kullanılmıştır fakat bunlarla ilgili detaylı bilgi sunulamamıştır. Lisansüstü tez çalışmalarının nitel yöntem boyutunun yeterlik düzeyinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar tarafından yapılan hata tiplerinin nitel yöntem boyutunun 5. maddesi Araştırmanın geçerliği yönelik tehditler tartışılmış mı? ve 6. maddesi Araştırmanın güvenilirliğine yönelik tehditler tartışılmış mı? maddeleri üzerinde yoğunlaştığı saptanmıştır.

İncelenen araştırmalarda geçerliğe ve güvenilirliğe yönelik hiçbir bilgi sunulmadığı ayrıca dikkat çekmiştir. Araştırmacılar tarafından göz ardı edilen bu durumun önemini Bursal (2014) "geçerliliğe yönelik ortaya çıkan farklı tehditler, sonuç üzerindeki etkilerin diğer bazı faktörler yerine deneysel işlemde kaynaklandığı sonucuna varmadan kuşkulara neden olur. Deneysel araştırmacılar deneylerinde, iç geçerliliğe yönelik olası tehditleri tanımlayarak bu sayede bu tehditlerin muhtemelen ortaya çıkmayacağı veya minimize edileceği deneyler tasarlarlar. Geçerliliğe yönelik iki tür tehdit vardır: (a) iç tehditler (b) dış tehditler. İç geçerliliğe yönelik tehditler, deneyle ilgili işlemler, deneysel uygulamalar veya katılımcıların geçmiş deneyimleri olup, deney sonuçları kullanılarak evren hakkında yorumlarda bulunulmasını zorlaştırır. Dış geçerliliğe yönelik tehditler, araştırmacı tarafından örneklem verileri kullanılarak diğer kişiler, diğer ortamlar ve geçmiş veya gelecek durumlar hakkında hatalı çıkarımlarda bulunulduğunda ortaya çıkar" şeklinde açıklamaktadır.

Lisansüstü Tezlerin Evren-Örneklem Boyutu Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının evren-örneklem boyutunun yeterli düzeyine bakıldığında sonucun yeterli olduğu saptanmıştır. Benzer bir çalışma olan Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) araştırmalarının evren örneklem boyutunu; "Yapılan tez çalışmalarının en çok ilköğretim öğrencileri ve öğretmenler ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Tezlerde belirlenen örneklem-çalışma grubunun yanı sıra bu grubun nasıl belirlendiği bilgisinin yer alması da önemlidir. İncelenen tezlerin 50'sinde örneklem çalışma grubunun nasıl oluşturulduğuna ilişkin bilgi yer alırken, 10 tezde var olması gereken bilginin olmadığı, 20 tezde ise yeteri kadar açıklayıcı olmayan ifadeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır" şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır.

Benzer bir başka çalışma olan Şenyurt ve Özkan (2017) ye göre ise evren örneklem boyutu "38 çalışmada basit seçkisiz örnekleme, 33 çalışmada tabakalı örnekleme, 18 çalışmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme, dört çalışmada küme örnekleme, üç çalışmada maksimum çeşitlilik örnekleme, üç çalışmada ölçüt örnekleme kullanıldığı görülmektedir. İncelenen tezler içerisinde diğer örnekleme yöntemlerine yer verilmemiştir. Veri sayısı toplamının incelenen tez sayısından fazla olmasının nedeni bazı tezlerde birden fazla örnekleme yönteminin bir arada kullanılmış olmasıdır" şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir.

Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçları Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının veri toplama araçları boyutunun yeterli düzeyinin kısmen yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırmalarda sadece kullanılan ölçme aracının bilgilendirilmesi kısmında araştırmacılar tarafından yeterli açıklama yapılmadığı gözlemlenmiştir. İncelenen iki araştırmada nitel veri toplama araçlarına yer verilmişken bunlarla ilgili detaylı bir bilgilendirmeye gidilmemiştir.

Benzer bir çalışma olan Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) araştırmalarının veri toplama araçları boyutunu "67 tezde alt problemler ile veri toplama aracı arasında uyum varken 8 tezde uyum olmadığı saptanmıştır. Geriye kalan 5 tezde ise aradaki uyumun kısmen var olduğu tespit edilmiştir. Tezlerde veri toplama aracının geliştirilmesi ve uygulanması bölümleri önemli yer tutmaktadır. Buna göre 80 tezdten 52'sinde araştırmanın verilerini toplamak için kullanılan veri toplama aracının nasıl geliştirildiği, hangi aşamaların izlendiği bilgileri yer almaktadır. Geriye kalan 28 tezin 14'ünde bu bilginin kısmen; diğer 14'ünde ise hiç yer almadığı görülmektedir" şeklinde ifade etmişlerdir.

Lisansüstü Tezlerin Anket Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen lisansüstü tezlerin 4 tanesinde anket kullanılmıştır. İncelenen anket boyutunun yeterli düzeyinin yetersiz düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar kullanılan anketin pilot uygulaması, maddeleri ile ilgili herhangi bir bilgi vermemişlerdir. Anket boyutunda yapılan hata tipleri 7. madde olan Anketi yanıtlayan katılımcıların yüzdesi yeterli mi? maddesinde yoğunlaşmıştır. Çepni (2009) anketin verilerinin önemini: Anketlerden maksimum verimi elde etmek istiyorsak, anketlerin hazırlık, pilot, uygulama ve analiz süreçlerine gereken önemi vermemiz gerekir şeklinde ortaya koymuştur.

Lisansüstü Tezlerin Başarı Testi Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen lisansüstü tezlerin 17 tanesinde başarı testi uygulanmıştır. İncelenen başarı testi boyutunun yeterlik düzeyinin kısmen yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar tarafından yapılan hata tiplerinin 3. madde Başarı testi pilot çalışmayla denenmiş mi? ve 6. madde Başarı testinin puanlaması ile bilgi verilmiş mi? üzerinde yoğunlaştıkları saptanmıştır.

Karadağ (2009) araştırmasındaki başarı testi bölümünün sonucunu; tez çalışmalarında bir başka veri toplama aracı olarak kullanılan başarı testi boyutuna ilişkin yeterlik düzeyi de yetersiz seviyededir şeklinde saptamıştır. Başarı testlerinin genel olarak yetersiz düzeyde çıkmasının en önemli nedeni; ölçülmesinin zor ve çeşitlilik arz eden temalarla ilgili ölçme araçlarının literatürde çok az sayıda bulunması ve bundan dolayı başarı temasını çalışan her araştırmacının kendi mevcut test teorisine ilişkin bilgi birikimine bakmaksızın başarı testi geliştirmesinden kaynaklanması olabilir (Karadağ, 2009).

Lisansüstü Tezlerin Ölçeğin Geçerliliği Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen araştırmaların ölçeğin geçerliliği boyutunun yeterlik düzeyinin kısmen yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. İncelenen araştırmaların ölçek geçerliliği kısımları incelendiğinde araştırmacıların sadece ölçeğin geçerliliği hesaplanmıştır cümlesi ile açıklamada buldukları görülmüştür.

Ölçeğin geçerliliği kısmındaki hata tiplerine bakıldığında 4. madde Ölçekte kestirimsel geçerlik kullanılmış mı? 11. madde Kavramsal yapıya ait faktörlerin her birinin baskın faktör içermeme durumu incelenmiş mi? ve 12. madde Ölçeğin tek veya çok boyutlu olma hakkında ayrıntılı bir şekilde bilgi verilmiş mi? maddeleri üzerinde yoğunlaşıldığı saptanmıştır.

Benzer başka bir çalışma olan Şenyurt & Özkan (2017) araştırmalarının ölçek geçerliliği ve güvenilirliği boyutunu "Tezlere güvenilirlik kanıtı olarak kullanılan yöntemlere baktığımızda en fazla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplamının güvenilirlik kanıtı olarak ortaya konduğu tespit edilmiştir. Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin 54 tanesinde ise herhangi bir güvenilirlik kanıtı belirtilmemiştir. Geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış anket, envanter vb. veri toplama aracı kullanmak çalışmanın güvenilirliği hakkında bizlere bilgi sunmuş olsa da araştırmacıların kendi tez çalışmaları için çalışma yaptığı grup üzerinde güvenilirlik ya da geçerlik çalışması yapmamış olması durumu "güvenirlik kanıtı sunulmamış" olarak nitelendirilmiştir.

Benzer bir başka çalışma olan Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) geçerlik ve güvenilirlik bölümü "İncelenen tezlerin 46'sında "Veri Toplama Araçları" başlığı altında veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilerin tamamının yer aldığı; 11'inde bu bilgilerin yalnızca bir kısmının açıklandığı; 23 tez de ise veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilerinin izah edilmediği görülmektedir" şeklinde sunulmuştur.

Lisansüstü Tezlerin Ölçeğin Güvenirliliği Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

İncelenen ölçeğin güvenilirliği boyutunun yeterlik düzeyinin yetersiz düzeyde olduğu saptanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği maddelerinin genel olarak hepsinde yetersizlik söz konusudur. Araştırmacılar ölçeğin güvenilirlik kısımlarını sadece ölçeğin güvenilirlik hesabı yapılmıştır cümlesi ile açıklamakla yetinmişlerdir. Açıklama yapan araştırmacılar da açıklamalarını çok detaylandırmamışlardır. İncelenen tezlerde en fazla göz ardı edilen bölüm ölçek geçerliliği ve güvenilirliği olmuştur. İncelenen tezlerde güvenilirlik yaklaşımları olan 1- Test tekrar test güvenilirliği 2- İç tutarlılık güvenilirliği ile ilgili araştırmacılar tarafından hiçbir bilgi verilmemiştir.

Şenyurt ve Özkan (2017) araştırmalarının ölçek geçerliliği ve güvenilirliği boyutunu "Tezlere güvenilirlik kanıtı olarak kullanılan yöntemlere baktığımızda en fazla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplamının güvenilirlik kanıtı olarak ortaya konduğu tespit edilmiştir. Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin 54 tanesinde ise herhangi bir güvenilirlik kanıtı belirtilmemiştir. Geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış anket, envanter vb. veri toplama aracı kullanmak çalışmanın güvenilirliği hakkında bizlere bilgi sunmuş olsa da araştırmacıların kendi tez çalışmaları için çalışma yaptığı grup üzerinde güvenilirlik ya da geçerlik çalışması yapmamış olması

durumu “güvenirlilik kanıtı sunulmamış” olarak nitelendirilmiştir. Karadağ (2009) araştırmasının güvenirlilik boyutunu “Ölçeklerin diğer bir özelliği olan güvenirlilik özellikleri boyutuna ilişkin doktora tezlerinin yeterlik düzeyi de yetersiz seviyesindedir” olarak hesaplamıştır.

Lisansüstü Tezlerin Dilsel Boyutunun Uyarlanması Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Araştırmaların dilsel boyutu kısmında sadece 2 araştırmada bu bölüme yer verilmiştir. Araştırmacılar dilsel boyut kısmında incelenen maddelere gerektiği kadar detaylı açıklamada tezlerinde bulunmamışlardır. Araştırmaların dilsel uyarlama boyutunun yeterlilik düzeyi kısmen yeterli olarak hesaplanmıştır.

Lisansüstü Tezlerin Veri Çözümlemesi Boyutunun Uyarlanması Alt Amacına İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tezlerin veri çözümlemesi boyutunun yeterlilik düzeyi kısmen yeterli olarak saptanmıştır. Araştırmacılar bu kısımdaki bilgileri de çok fazla detaylandırmamışlar sadece birkaç cümle açıklamada bulunmuşlardır. Tezlerde yoğunlaşılan hata tipleri veri çözümlemesi boyutunun 7. maddesi Verilerin çözümlemesinde ifade ve biçimsel hatalar var mı? ve 6. maddesi Parametrik ve non-parametrik testlerin kullanılabilmesi şartlarına dikkat edilmiş mi? maddeleri üzerinde yapılmıştır.

Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) “Tez yazım sürecinde elde edilen veriler analiz edilerek anlaşılır hale getirilir. İncelenen tezlerin 64’ünde hangi veri analiz yöntemlerinin kullanıldığı açıkça belirtilmişken, 10’unda yeterli bilgi bulunmadığı; 6’sında ise bu konuya ilişkin hiçbir bilgi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır” ifadesine yer vermişlerdir.

Lisansüstü Tezlerin Bulgular Alt Boyutuna İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tez çalışmalarının bulgular boyutunun yeterlilik düzeyi yeterli olarak saptanmıştır. İncelenen tezlerdeki en az hatanın saptandığı bölüm bulgular kısmı olmuştur. Karadağ (2009) araştırmasının bulgular boyutunu kısmen yeterli seviyesinde hesaplamıştır.

Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) ise araştırmalarının bulgular boyutunu “Çalışma kapsamında incelenen tezlerin 68’inde araştırmanın bulguları alt problemlere uygun olarak yazılmışken, 7’sinde kısmen bu duruma uygun davranılmış; 5 tezde ise bulguların alt problemlere uygun olarak yazılmadığı sonucuna ulaşılmıştır” şeklinde ifade etmişlerdir.

Çepni (2009) bilimsel bir araştırmanın bulgular bölümünü “Bulgular bölümünde yorum yapılmadan veriler okuyucuya sistematik olarak ve anlaşılır bir şekilde sunulmalıdır. Bulgular aşaması ham verilerin tertiplenip düzenlendiği bölümdür. Düzenleme; verileri grafikleştirme, tablollaştırma, kategorileştirme anlamında kullanılmaktadır. Araştırmacı araştırdığı konu ile ilgili önyargılarını verilere yansıtılmamalıdır. Bu nedenle bu bölümde yorum yapmamalıdır. Ayrıca, bulgular bölümünde literatür kullanılmamalıdır” olarak tanımlamıştır.

Lisansüstü Tezlerin Sonuç, Tartışma ve Öneriler Alt Boyutuna İlişkin Sonuç-tartışma:

Lisansüstü tezlerin sonuç, tartışma ve öneriler boyutunun yeterlik düzeyi kısmen yeterli olarak saptanmıştır. Bu kısımdaki hata tipleri 7. madde Farklı ve benzer bulgular yorumlanmış mı?, 3. madde Her bir bulgu, başka araştırmalarda elde edilen benzer bulgularla karşılaştırılmış mı? üzerinde olduğu saptanmıştır.

Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) “Tezlerde ‘sonuç’ kısmı yapılan çalışmanın kısa bir özeti niteliğindedir. Önerilerde de bulgularla ilişkili tavsiyeler ve yapılacak diğer çalışmalara rehberlik edici ifadeler yer almalıdır. Bu çalışmada incelenen tezlerin 56’sının sonuç ve öneriler kısmının bulgularla ilişkili olarak yazıldığı ve 5 tezin sonuç ve öneriler kısmının bulgulara dayandırılmadan yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. 19 tezde ise tam bir kapsayıcılıkla tüm bulgulara yönelik sonuç ve öneriler

bölümü oluşturulmadığı bulgusu ortaya çıkmıştır” olarak sonuç ve öneriler bölümünü bu şekilde saptamışlardır.

Karadağ (2009) ise; “araştırmanın son boyutu olan sonuç, tartışma ve öneriler boyutunun yeterlik düzeyi genel olarak yetersiz olarak hesaplamıştır”. Çepni (2009) sonuçlar bölümünün önemini “bulguların irdelenmesi sonucunda varılan genel kanaatler bu kısımda verilir. Ne kadar çok sonuç yazılırsa, araştırmanın kalitesi de o kadar artar fikri yanlıştır. Önemli olan tartışmadan çıkan sonuçlar elde etmektir. Bu süreçte, bulgu-tartışma-sonuç hiyerarşisini unutmamak gerekir” olarak ifade etmiştir.

Öneriler

Lisans düzeyinde bulunan araştırma ders kitapları yeniden düzenlenebilir ve lisansüstü düzeyde kullanmayı sağlayabilecek nitelikli araştırma yöntemleri ders kitapları yazılabilir.

Üniversiteler tarafından lisansüstü bilimsel araştırma derslerine daha fazla ağırlık verilerek araştırmacıların tez aşamalarında yapmış oldukları metodolojik hatalar daha aza indirilerek, daha bilimsel tezler yazmaları açısından araştırmacılara yardım sağlanabilir.

Mevcut bilimsel araştırma kaynakları da araştırmacılarda kafa karışıklığına sebep olmaktadır. Daha sağlıklı bilimsel araştırma kitapları araştırmacıların doğru yönlendirilmesinde etkili olabilir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, C. (2019). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin hayal gücüne yönelik bir eylem araştırması (Tez No. 573551) [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi-Bartın]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Arisoy, N. G. (2019). 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde drama yöntemi kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisi (Tez No. 585035) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Anderson, C. (2017). *Teaching social studies through drama*. Undergraduate Honors Capstone Projects. 258. <https://digitalcommons.usu.edu/honors/258>
- APA, (2006). *Publication manual of the American psychological association*. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Babbie, E. (1997). *The practice of social research*. New York: Wadsworth Publishing Company.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bingöl, T. K. (2015). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinin drama tekniğiyle işlenmesinin akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi (Tez No. 396704) [Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi-Erzincan]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Borg, W. R., & Gall, M. D. (2006). *Educational research: An introduction* (8th ed.) New York: Longman.
- Bursal, M. (2014). *Nitel yöntemler*. Selçuk Beşir Demir (Ed.), *Araştırma Deseni* (s. 155-180). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bütün, M. (2014). *Araştırma yaklaşımının seçimi*. Selçuk Beşir Demir (Ed.), *Araştırma deseni* (s.3-23). Ankara: Eğiten Kitap.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, D. T., & Fiske, D. W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*, 56, 81-105.

- Cheek, J. (2004). At the margins? Discourse analysis and qualitative research. *Qualitative Health Research, 14*(8), 1140-1150.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Chiodo, J. J. (2004). Do they really dislike social studies? A study of middle school and high school students. *Journal of Social Studies Research, 28*(1), 11-22.
- Clandinin, D. J., & Connelly, F. M. (2000). *Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cooper, J. O., Heron, T. E., & Heward, W. L. (2007). *Applied behavior analysis*. Upper Saddle River, NJ: Pearson/Merrill-Prentice Hall.
- Corbin, J., & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology, 13*(1), 3-21.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2007). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design Choosing among Five Approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelikkaya, T. (2014). Sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin önemi ve uygulama örnekleri. *Turkish Studies, 9*(2), 447-470.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. Baskı). Trabzon: Yazarın kendi yayını
- Dede, Y. (2014). *Nitel yöntemler*. Selçuk Beşir Demir (Ed.), *Araştırma deseni* (s.183-212). Ankara: Eğiten Kitap.
- Demir, S. B. (Ed.) (2014). *Araştırma Deseni*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The SAGE handbook of qualitative research* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Downey, M.T., & Levstik, L.S. (1991). Teaching and learning history. In Shaver, J.P. (Ed.) *Handbook of research on social studies teaching and learning*. (pp. 400-410). New York: Macmillan
- Erdoğan, İ. (2014). *Giriş*. Selçuk Beşir Demir (Ed.), *Araştırma deseni* (s.107-121). Ankara: Eğiten Kitap.
- Fowler, J. F. (2009). *Survey research methods*. Los Angeles: Sage.
- Giorgi, A. (2009). *The descriptive phenomenological method in psychology: A modified Husserlian approach*. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Günaydın, G. (2008). İlköğretim 6. Sınıf sosyal bilgiler öğretiminde drama yönteminin erişi ve tutum üzerindeki etkisi (Tez No. 220286) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2009). *Statistics for the behavioral sciences* (8th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. Albany: State University of New York Press.
- Humbley, A. M., & Zumbo, B. D. (1996). A dialectic on validity: Where we have been and where we are going. *The Journal of General Psychology*, 123, 207-215.
- Jackson, A., & Leahy, H. R. (2005). Seeing it for real ... ?' -Authenticity, theatre and learning in museums This article draws on the combined efforts of the research team: Anthony Jackson, Helen Rees Leahy, Paul Johnson (Research Assistant, Centre for Applied Theatre Research, Manchester University) and Verity Walker (museum consultant and director of 'Interpret-action')." *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 10(3): 303-325 .
- Karadağ, E. (2009). Türkiye'de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi: Bir durum çalışması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2000). Participatory action research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd ed., pp. 567-605). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Koç, Z., & Geçit, Y. (2021). Sosyal bilgiler dersinde uygulanan yaratıcı drama etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 174- 196. <https://doi.org/10.35675/befdergi.720684>.
- Kurt, C. (2018). 9. sınıf ilk ve orta çağlarda Avrasya ünitesinin drama Yöntemiyle öğretilmesinin akademik başarıya etkisi (Tez No. 527240) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Lement, W., & Dunakin, B. (2005). *And Justice for Some: Exploring American Justice Through Drama and Theatre*. Heinemann.
- Malbeği, F. (2011). Drama yönteminin sosyal bilgiler dersi başarısına ve bilinçli tüketicilik düzeyine etkisi (Tez No. 328024) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- MEB. (2005). *İlköğretim 1-5. sınıflar programları tanıtım el kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı* (taslak basım). Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB. (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu* (taslak basım). Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Morris, R. V. (2001). Drama and authentic assessment in a social studies classroom. *The Social Studies*, 92(1), 41-44.
- Moustakas, C. E. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousands Oaks, CA: Sage Publications.
- Oğuz, A., & Beldağ, A. (2015). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(15), 667-680. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9013>
- Oruç, Ş., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121- 132.

- Özdamar, K. (2003). *Modern bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Öztürk, T., & Sarı, D. (2018). Sosyal bilgiler yaratıcı drama kullanımının öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve öğretimin kalıcılığına etkisi. *Kuramsal Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 586-605.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Thousands Oaks, CA: Sage Publications.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş* (D. Bayrak, H. B. Arslan, & Z.Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Rose, S. D., Parks, M., Androes, K., & McMahon, S. D. (2000). Imagery-based learning: improving elementary student' reading comprehension with drama techniques. *The Journal of Educational Research*. 94(1), 55-63.
- Schug, M. C., Todd, R. J., & Beery, R. (1982). *Why kids don't like social studies*. National Council for the Social Studies.
- Sieber, S. D. (1973). The integration of field work and survey methods. *American Journal of Sociology*, 78, 1335-1359.
- Şahin, D., Calp, Ş., Bulut, P., & Kuşdemir, Y. (2013). Sınıf öğretmenliği eğitimi bilim dalında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlere göre incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5(3), 187-205.
- Şenyurt, S. ve Özer Özkan, Y. (2017). Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi. *Elementary Education Online*, 16(2), 628-653.
- Stake, E. R. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yin, R. K. (2012). *Applications of case study research* (3rd. Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

EXTENDED SUMMARY

According to the findings of social studies education research, it is emphasized that drama-based pedagogical techniques can be effective in teaching subjects that help students actively engage with and maintain materials. Drama-based strategies can be particularly effective in improving students' reading skills (Rose, Parks, Androes, & McMahon, 2000). By reinforcing such skills, the drama method helps to support student achievement in social studies. Lecture-based teaching strategies show that students are effectively engaged and developed to understand the content of social studies courses (Downey & Levstik, 1991). Drama functions as a historical narrative style and is especially effective in reaching students (Jackson & Leahy, 2005). Multicultural education practices in drama-based methods complement the social studies curriculum by harmonizing it with interdisciplinary learning and research on social justice problems (Lement & Dunakin, 2005).

Morris (2001) claims that the use of drama in social studies lessons increases both student participation and performance. In cases where children actively participate in the lessons, they have the opportunity to observe, research and explore the environment in which they live. Thus, the effect of drama method is important in transferring the knowledge acquired by children to life. It is meaningful to include the drama method in increasing student success and interest in social studies lessons where abstract concepts are used a lot. In this way, students have the opportunity to learn by experiencing the events in social life through drama (Çelikkaya, 2014).

This research was carried out with the case study design, one of the qualitative research designs, since the postgraduate thesis studies on drama method in the field of social studies teaching were analyzed. The universe of the study consists of master's and doctoral theses on the drama method in social studies teaching between the years 2000-2017 in the Council of Higher Education. The sample of the study consists of 18 master's and doctoral theses, which are accessible from the thesis archive of the Council of Higher Education.

The analysis of the educational sciences evaluation criteria form data used to obtain the data was analyzed in the SPSS package program and interpreted within the framework of these data. Case studies are a research design that is used in many areas such as evaluation stages, in which the researcher analyzes a situation, often a program, event, behavior, process or one or more people in depth. Situations are limited by time and behavior, and researchers collect detailed information over a long period of time using different data collection methods (Stake, 1995; Yin, 2012). Findings in the study were defined and interpreted using the educational research scale prepared by Karadağ (2009).

It has been determined that the proficiency levels of the research title dimension of the thesis studies on creative drama method in the field of social studies lesson teaching are partially sufficient, and are the types of mistakes made, albeit few, specified as the 2nd item of the title dimension of the research, Variables or variable categories? and 3. Have unnecessary statements been avoided? focused on the items. It was determined that 1 of the 18 theses examined in our research did not include the research title. A result similar to the result reached in the dimension of the research title showed the same feature in a study conducted by Karadağ (2009). The importance of the title of the study, which is not given sufficient importance by the researchers; Apa (2006) stated that it should reflect the content of the article in a short, clear and adequate manner, should be written in capital letters and bold, and should not exceed fifteen words. When evaluated in line with the information briefly given above, it shows that it is one of the types of mistakes that researchers make the most in the title sections.

When the proficiency levels of the summary dimension of the postgraduate thesis studies examined in the research were examined, it was determined that this dimension of the studies was partially sufficient. Are the error types concentrated in the summaries of the theses reviewed, item 6, the items of the summary dimension of the research, summarized? and 7 are the Recommendations included? appear to have items. During the research, the most obvious error detected in the examination of theses is that 7 items were ignored in 18 theses. The importance of summary sections in researches by Erdoğan (2014); The abstract is a brief summary of the content of a study and allows the reader to quickly review the key elements of the project. The abstract is at the beginning of the studies and it is useful to include it both in the research draft and in the master's thesis or doctoral thesis proposals (p.108).

The adequacy level of the conclusion, discussion and suggestions dimension of the postgraduate theses was found to be partially sufficient. Types of errors in this section 7th item Have different and similar findings been interpreted?, 3rd item Is each finding compared with similar findings obtained in other studies? found to be on. Şahin, Calp, Bulut, and Kuşdemir (2013) "The 'conclusion' part of the theses is a short summary of the work done. Recommendations should also include recommendations related to the findings and guiding statements for further work to be done. It has been concluded that the conclusion and recommendations part of 56 of the theses examined in this study were written in relation to the findings, and the conclusion and recommendations part of the 5 theses were written without basing on the findings. In 19 theses, it was found that a conclusion and recommendation section for all findings was not created with full coverage", and this is how they determined the conclusion and recommendations section.

Research textbooks at the undergraduate level can be rearranged and qualified research methods textbooks can be written that can be used at the graduate level. By giving more weight to postgraduate scientific research courses by universities, methodological mistakes made by researchers during thesis stages can be reduced to a minimum, and researchers can be assisted in writing more scientific theses. Existing scientific research resources also cause confusion among researchers. More healthy scientific research books can be effective in guiding researchers correctly.